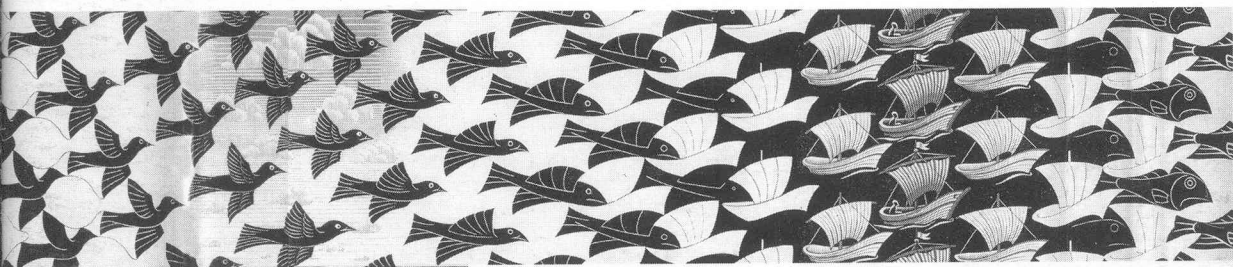

**Από την κατασκευή της
ψυχικής ασθένειας...**

**...στη συρρίκνωση του υγιούς
ανθρώπινου μοντέλου**

Από τη βία του εγκλήσιμου...

**...στην ελευθερία της
ψυχοκατανάλωσης**

Το έντυπο εκδόθηκε τον Ιούνιο 2004 σε 1100 αντίτυπα και αποτελεί μέρος της εκδήλωσης που φιλοξενήθηκε στο στέκι άνω-κάτω πατησίων.

Ευχαριστούμε όλους τους φίλους, τις φίλες, τις συντρόφισσες, τους συντρόφους (ευτυχώς είναι αρκετοί) και όσους/όσες συναντηθήκαμε κατά τη διάρκεια της έκδοσης, που βοήθησαν και στήριξαν με οποιοδήποτε τρόπο αυτή την προσπάθεια.

Αφετηρία για την ενασχόληση με το ζήτημα της τρέλας, στο δυτικό πολιτισμό, αποτέλεσαν βασικά δύο σκέψεις. Η μια είχε να κάνει με την ύπαρξη των ψυχιατρείων σε μια περίοδο που αυτά αλλάζουν τη βιτρίνα τους. Η άλλη ήταν η εισβολή των ειδικών και των δογμάτων τους σε κάθε διάσταση της καθημερινότητας.

Πάντοτε μας προβληματίζουν οι προσδιορισμοί "φυσιολογικός" και "μη" και πόσο μάλλον τα αδιευκρίνιστα όριά τους. Πόσο μάλλον όταν αυτοί οι- συχνά αυθαίρετοι- προσδιορισμοί γίνονται αφορμές για να δείξει ο πολιτισμένος κόσμος τα δόντια του: καθολική εξουσία, εγκλεισμός, αποκλεισμός, βία, αυθαιρεσία, καταστολή. Όλα αυτά δηλαδή που έχουν ενσωματωθεί στις συνειδήσεις ως αυτονόητα.

Επιβεβαίωση γι' αυτό είναι η καθημερινότητα η οποία αμφιταλαντεύεται ανάμεσα σε αυτό το δίπολο- "φυσιολογικός" και "μη", υγιής και άρρωστος. Πολλοί έχουν νοιώσει ότι τρελαίνονται από την πολλή δουλειά, ότι κόντεψαν να τρελαθούν από την αγωνία τους, ότι ερωτεύτηκαν τρελά, ότι όλη μέρα τρέχουν σαν τρελοί ή ότι είχαν μια τρελή σκέψη. Συνήθως όμως φοβούνται όταν κάποιος λέει κάτι τρελό, και αν το παρατραβήξει συμφωνούν ότι είναι 'για δέσιμο'.

Η ζωή όμως και η σκέψη δεν κυλάν σε μια ευθεία- υπάρχουν σκαμπανεβάσματα και πολλοί παράγοντες που τα επηρεάζουν. Το μυαλό μπορεί να σκέφτεται σε διάφορα επίπεδα και ακόμα είναι άγνωστη, και ευτυχώς, απρόβλεπτη η λειτουργία του. Και ό,τι είναι άγνωστο φοβίζει. Αυτό ήρθε και καπηλεύτηκε η θεσμοθετημένη εξουσία: έβαλε το μυαλό σε νόρμες, το προσαρμοσε σε κάποια στάνταρτ, αφήνοντας λίγα και ελεγχόμενα περιθώρια για παρέκκλιση.

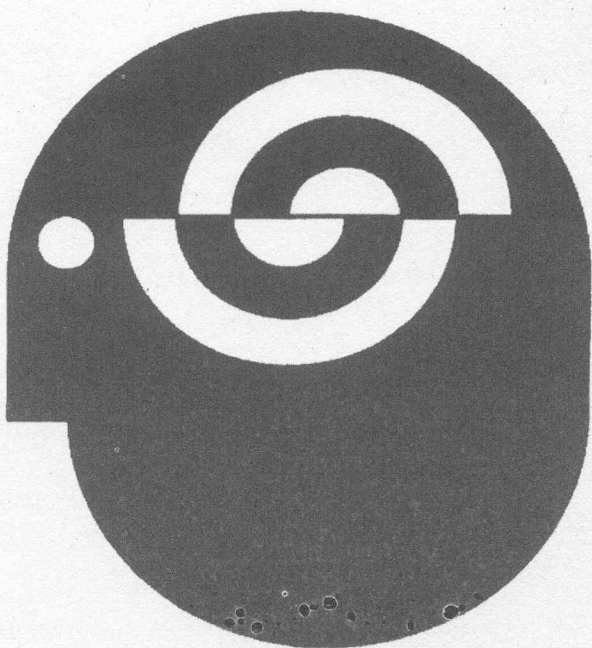
Η εξουσία λοιπόν διαχειρίστηκε όλους όσους το μυαλό τους λειτουργούσε σε διαφορετικές διαδρομές και σκέψεις: φυλάκισε, κατέστειλε, πειραματίστηκε, εξευτέλισε, κατέδειξε, σακάτεψε, δολοφόνησε. Ταυτόχρονα στους φυσιολογικούς έδωσε να καταλάβουν ότι κάθε παρέκκλιση πληρώνεται ακριβά. Έπειτα αναρωτήθηκε, μελέτησε, εκμεταλλεύτηκε, συμπεριέλαβε στα σχέδιά της, έστησε μια ολόκληρη επιστήμη γύρω από τη διαφορετικότητα. Την έκανε παραγωγική. Όχι τόσο γιατί ήταν επικίνδυνη, όσο γιατί ήταν άχρηστη. Άχρηστη ως προς την συμμετοχή στον κύκλο της παραγωγής και της κατανάλωσης. Με το τέχνασμα της επιστημονικοποίησης επιτεύχθηκε διπλά ο στόχος. Εξηγήθηκε τι πάει στραβά με τους μη φυσιολογικούς και ταυτόχρονα ανοίχτηκαν νέοι ορίζοντες για την εκμετάλλευσή τους. Νέα προβλήματα με νέες λύσεις, φάρμακα, γιατρούς, υποβοηθήματα, έρευνες και φυσικά, τζάμπα πειραματόζωα με πρόθυμους συγγενείς.

Θεωρούμε ότι τρέλα υπάρχει. Δεν ξέρουμε όμως σε ποιο βαθμό αυτή γίνεται από μόνη της πρόβλημα, απειλή και ασθένεια. Δεν έχουμε επιστημονική θέση, δεν χρησιμοποιούμε επιστημονικά συμπεράσματα και θεωρίες γιατί άλλωστε δεν χωράει επιστημονική αντιμετώπιση στο πώς λειτουργεί το μυαλό και το συναίσθημα. Θεωρούμε όμως πολύ ύποπτο αυτόν το χειρισμό, γιατί έχουμε δει τι είχε και έχει να προτείνει με τόση βεβαιότητα.

Έχουμε πολιτική θέση πάνω στο θέμα της διαχείρισης της τρέλας και εκεί εστιάζουμε. Γιατί τρέλα δεν θεωρείται να δουλεύεις έστω και 40 ώρες την εβδομάδα, να γερνάς στη μοναξιά σου και ας είσαι νέος να χαπακώνεσαι για να χαμογελάς, να τα σκέφτεσαι όλα με βάση το χρήμα και τόσα άλλα. Τρέλα θεωρείται το να σκέφτεσαι, το να μη σου αρέσουν όσα τα πρότυπα και οι θεσμοί προτείνουν και έχουν διαλέξει για σένα πριν από σένα. Τρέλα θεωρείται το να μην θέλεις να υπακούσεις, να συναινέσεις και είσαι σίγουρα τρελός όταν το εκφράσεις είτε με λόγια είτε με τη συμπεριφορά σου. Είναι θέμα πολλών παραγόντων αν θα βγεις έξω από τη ζώνη των επιτρεπόμενων συμπεριφορών. Πάντως τρέλα σίγουρα είναι να τιμωρείσαι από το ίδιο χέρι που κατασκευάζει τ' αδιέξοδά σου, τρέλα σίγουρα είναι να αποδέχεσαι όσα σε καταστρέφουν.

"Δεν μπορούμε να συνεχίζουμε να δεχόμαστε ότι η ψυχιατρική θα λύσει για μας την αντίθεση μεταξύ αυτού που τις νύχτες κοιμάται και αυτού που δεν κοιμάται, αυτού που πιστεύει στο αλάνθαστο του πάπα και αυτού που πιστεύει ότι οι ελιές είναι κεραίες του θεού, μεταξύ αυτού που ισχυρίζεται ότι η ιδιωτική περιουσία είναι κλεψιά και αυτού που λέει ότι του κλέψανε τις σκέψεις του."
Γ. Μπούκαλο

Μια σημείωση σχετικά με τη χρήση του όρου "ψυχική ασθένεια". Θεωρούμε ότι η ψυχική ασθένεια είναι μια κατασκευασμένη έννοια που φορτίζει αρνητικά τις όποιες εσωτερικές διαδρομές/ σκέψεις του μυαλού, δηλαδή αυτό που απλά μπορούμε να ονομάσουμε τρέλα.

ΜΕΡΟΣ 1: Αναζητώντας τη γέννηση της ψυχικής αρρώστιας

Για να αναζητήσουμε τη μετάλλαξη της τρέλας από μια γκάμα συμπεριφορών σε ψυχική αρρώστια και ταυτόχρονα κοινωνικό ή προσωπικό πρόβλημα, θα πρέπει να ανατρέξουμε αρκετά πίσω στην ιστορία. Να βρούμε τις γενέθλιες στιγμές αυτής της αλλαγής και να προσπαθήσουμε να τις αναλύσουμε. Είναι σίγουρο, ότι για να έχει ριζώσει τόσο βαθιά στη συνείδηση των ανθρώπων, η όποια μεταβολή στην ψυχική κατάσταση ως διαταραχή, η ιστορική διαδρομή της έχει βάθος και η εκάστοτε εξουσία, τη διαχειριζόταν ανάλογα με το συμφέρον της: με θεσμοθετημένα όργανα για τη θεραπεία και την επιτήρησή της και τελικά με την επικρατησή της ως ιδεολογία. Θα υποστηρίξουμε ότι η ιδεολογία της ψυχικής αρρώστιας είναι ακόμα μία που τα αφεντικά την χρησιμοποιούν για να ισχυροποιούν το εσωτερικό τους, να κατασκευάζουν ένα “μπετόν αρμέ” κοινωνικό ιστό που είναι σε θέση να υπερασπίζεται τα συμφεροντά τους. Να πετυχαίνουν τόσο την διαιώνιση της εξουσίας τους, όσο και την οικονομική τους κερδοφορία. Στηριζόμενα σε πλαστούς διαχωρισμούς που αναπαράγονται, τον κοινωνικό ρατσισμό και εν τέλει στην καταστολή και στον έλεγχο κάθε διαφορετικής συμπεριφοράς ή ακόμα και ύπαρξης.

Μαγεία, Θρησκεία, οικονομία και έλεγχος.

Το 1656, χρονολογία που ιδρύθηκε το Γενικό νοσοκομείο του Παρισιού, σηματοδοτεί την αρχή του τέλους της περιόδου, διάρκειας 5 αιώνων, που άφησε πίσω της χιλιάδες νεκρές

Αναζητώντας τη γέννηση του ασύλου

Θα κάνουμε μία μικρή ιστορική αναδρομή, όχι τόσο απο περιέργεια για το πως φτάσαμε στο σήμερα (είναι και τόσο άλλωστε οι άγνωστοι σ' εμάς παράγοντες), αλλά για να δείξουμε πώς η εξουσία και τα αφεντικά της κάθε εποχής τροποποιούνε τους θεσμούς και το ιδεολογικό τους οπλοστάσιο σύμφωνα με το οικονομικό-πολιτικό συμφέρον τους και πάντοτε “για το γενικό καλό και το καλό όσων παραστρατίζουν”.

17ος-18ος αιώνας - εγκάθειρξη τρελών

Ο τρελός για χρόνια τσουβαλιαζόταν με όλους τους παραβάτες του νόμου και της τάξης (τους φτώχους, τους τερμπέληδες, τους αλήτες) ως μία απειλή, ένας παραλογισμός και εξευτελισμός του ανθρώπου. Η τρέλα φαίνεται ότι μπήκε στο στόχαστρο της εγκάθειρξης (17ος αι.) όταν, από τη μια ο “παραλογισμός” έπαψε ολοκληρωτικά να είναι μια γενική εμπειρία της ανθρώπινης σκέψης, κομμάτι μιας λογικής διεργασίας (άλλωστε, το να σκέφτομαι “τρελά” πιστοποιεί ότι σκέφτομαι) και από την άλλη, όταν τα “αντικοινωνικά αυτά άτομα” αρνούνταν να συμμετέχουν στην κοινωνική και εργασιακή ζωή, δηλαδή απλά γίνονταν βλαβερά. Η λογική είχε πλέον θριαμβεύσει και σ' αυτήν δε χώραγε η εικόνα του τρελού ως μια κρυφή, μεταφυσική, άγνωστης προέλευσης δύναμη, που τον έκανε απο θέαμα μέχρι οικιακό ζώο.

Σε όλη τη διάρκεια του 18ου αιώνα υπήρχε η απαίτηση να διαχωριστεί ο τρελός απο τους υπόλοιπους εγκάθειρτους. Αλλά μία τέτοια απόφαση πάρθηκε όταν οικονομικό-πολιτικοί λόγοι το επέβαλαν. Ο τρελός σίγουρα ενοχλούσε: ενσάρκωνε το θόρυβο απέναντι στη σιωπή, στη νικημένη λογική των υπολοίπων. Τα όρια της αστικής νοοτροπίας δεν μπορούσαν να δεχτούν τον εξευτελισμό της ανθρώπινης ύπαρξης. Ήταν και μια ζωντανή απόδειξη της φρίκης της φυλακής, “μεταδοτική”: “...οι περισσότεροι φρενοβλαβείς των

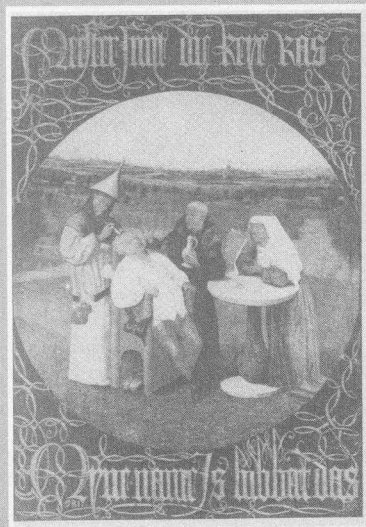
γυναίκες με την κατηγορία της μαγείας και γόνιμο το έδαφος για την ανακάλυψη της ψυχικής αρρώστιας και την ενσάρκωση της ψυχιατρικής ως μοναδικής και αυθεντικής επιστήμης της ψυχής. Ήταν η σκοτεινή εποχή του μεσαίωνα και της ιεράς εξέτασης με θύματά τους: εκτός από τις γυναίκες μάγισσες, τους εβραίους και διάφορους αιρετικούς. Όλα επίσημα ξεκίνησαν το 1215 που συγκαλείται η Ιερά Σύνοδος και υπενθυμίζει ότι για όλες τις αρρώστιες, τα δεινά, τις φυσικές καταστροφές στον κόσμο ευθύνονται οι μάγισσες, οι αιρετικοί και οι εβραίοι*1.

Είναι η εποχή, της αντεπίθεσης των αράβων στους χριστιανούς σταυροφόρους, που βρίσκονται εγκατεστημένοι σε αραβικά εδάφη σφάζοντας “άπιστους” και λεηλατώντας τόσο πλουτοπαραγωγικές πηγές (πολύτιμους λίθους, πετρέλαιο, χρυσό κλπ), όσο και γνώσεις (ιατρική, μαθηματικά, κατασκευές κλπ). Που η παντοδύναμη εκκλησιαστική εξουσία αμφισβητείται με τη δημιουργία αιρέσεων, που συχνά οδηγούν τους χωρικούς σε εξεγέρσεις και την αιματηρή καταστολή τους από την εκκλησιαστική και φεουδαρχική εξουσία. Αιρέσεις που ζητούν πολλές φορές την αναδιανομή πλούτου, ισότητα, δικαιοσύνη, βάζουν φρένο στην εξουσία του κλήρου και των βασιλιάδων. Έχουν πολλά μέλη, διαδίδονται στόμα με στόμα κυρίως στα λαϊκά στρώματα και αρκετές από αυτές απαιτούν ουσιαστική

*1. 1215 Δ' Ιερά σύνοδο του Λατεράνο, με επικεφαλής τον πάπα Ινοκέντιος Γ' “... περισσότεροι από 1500 αξιωματούχοι από όλο τον κόσμο, ήρθαν στην ρώμη για ν' ασχοληθούν με το πρόβλημα της συμμόρφωσης των αιρετικών και των Εβραίων”. 1484 ο πάπας Ινοκέντιος Η' σε ένα διάταγμά του μεταξύ των άλλων αναφέρει “... οι προαναφερόμενοι ιεροεξεταστές να προχωρήσουν ανεμπόδιστα σ' όλες τις επαρχίες, κοινότητες, επισκοπές και περιφέρειες, στον κατάλληλο σωφρονισμό, φυλάκιση και τιμωρία με οποιοδήποτε τρόπο, κάθε ατόμου που ναι ένοχο για εγκλήματα αυτού του είδους (αιρέσεις- μαγεία- Εβραίοι)”. 1486 γράφεται από δύο Δομινικανούς μοναχούς το σφυρί των μαγισσών, το malleus maleficarum. Το “ευαγγέλιο” κατά της μαγείας. Γνωστό για την σκληρότητά του απέναντι στα θύματα. Αναφέρει τρόπους εύρεσης μαγισσών, ανάκρισής, ταυτοποίησής και θανατώσής τους.

κάτεργων και των κρατικών φυλακών τρελάθηκαν εκεί μέσα, είτε απο υπερβολικά κακή μεταχείριση, είτε από τη φρίκη της μοναξιάς, που τους δημιουργούσε φαντασιώσεις οξυμένες απο τον πόνο.”. Αλλά πάνω απ' όλα έφταιγε που δεν ήταν παραγωγικοί. Κρίθηκαν “...ανίκανοι να εργαστούν και να συμβαδίσουν με το ρυθμό της ομαδικής ζωής, αιτία αταξίας”, σε εποχή οικονομικής κρίσης που τα καταναγκαστικά έργα στις φυλακές δίνανε τζάμπα εργατικά χέρια. Είναι βέβαιο, οτι η γέννηση της βιομηχανίας, που είχε ανάγκη απο χέρια, επαναπροσδιορίζει το ρόλο του φτωχού, που μέχρι τότε, με το να μην είναι ούτε παραγωγός, ούτε καταναλωτής, ήτανε ένας αλήτης.

Έτσι, αποφασίζεται οτι η άνευ όρων εγκάθειρξη ήταν ένα λάθος οικονομικής φύσεως. Στη γαλλία, επικυρώνεται από τη διακήρυξη των δικαιωμάτων το μάρτη του 1790: “μέσα σε 6 βδομάδες, όλα τα άτομα που κρατούνται σε φρούρια, θρησκευτικά ιδρύματα, κάτεργα, αστυνομικά καταστήματα κι άλλες φυλακές οποιοσδήποτε είδους, εφόσον δεν είναι καταδικασμένα, ή δεν υπάρχει μήνυση εναντίον τους, ή κατηγορία για σοβαρό έγκλημα, ή δεν τους έχει επιβληθεί ο περιορισμός λόγω τρέλας, θα αφεθούν ελεύθερα”. Μόνο ορισμένες κατηγορίες υπόδικων και οι τρελοί μοιράζονται την απόφαση της φυλάκισης. Αλλά για τους τρελούς αποφασίζεται η μετακόμιση τους: “...μετά απο επίσκεψη γιατρού και με την επίβλεψη των επιθεωρητών της επαρχιακής διοίκησης, θα καθοριστεί ο βαθμός ασθενείας τους, ώστε ή να αφεθούν ελεύθεροι, ή να νοσηλευτούν σε νοσοκομεία, που θα υποδειχτούν.” Ο νόμος της ίδιας χρονιάς θα τονίσει την “επικινδυνότητα των φρενοβλαβών ή των άγριων ζώων”. Με λίγα λόγια ο τρελός αντιμετώπιστηκε, ως ο βασικός δέκτης της εγκάθειρξης και απομονώθηκε.

αλλαγή του κατεστημένου. Γι' αυτό και η θεοκρατική εξουσία απεναντί τους είναι χωρίς οίκτο.

Μια περίοδος που τα ήθη της απειλούνται. Επιδημίες εξαπλώνονται με συνέπεια την ερήμωση μεγάλων γεωγραφικών περιοχών. Όλες οι επιδημίες θεωρούνται θεόσταλτες, γιατί ο θεός εκδικείται τους ανθρώπους για τις αμαρτίες τους, την ακόλαστη/ ανήθικη ζωή τους και για το γεγονός ότι έχουν φύγει από το σωστό δρόμο Του. Τα φέουδα και τα βασίλεια βρίσκονται συνεχώς σε εμπόλεμη κατάσταση. Ο λαός είναι δυσареστημένος, αλλά βρίσκεται κάτω από την μπότα του κάθε φεουδάρχη.

Τέλος το χρηματοπιστωτικό σύστημα έχει περάσει στα χέρια εβραίων. Ακόμα και η εκκλησία είναι οφειλέτης αυτών με υπέρογκα ποσά. Το εμπόριο και οι εξερευνήσεις ανθούν και παράλληλα αναπτύσσεται και το χρηματοπιστωτικό σύστημα. Οι εβραίοι, που η θρησκεία τους, τους επιτρέπει τον δανεισμό με τόκο, γρήγορα καταφέρνουν να ελέγχουν το τραπεζικό σύστημα εκείνης της εποχής*2.

Οι μάγισσες και οι μάγοι, υπάρχουν περίπου 1000 χρόνια ήδη πριν το διαγγέλμα του 1215, ασκώντας πολλά κοινωνικά καθήκοντα. Είναι γιατροί και θεραπευτές, για όλους τους φτωχούς, αφού έως τότε πρόσβαση σε γιατρούς έχουν μόνο οι αυλικοί. Σε αυτές τις κοινωνίες τυπικά ο παπάς είναι και ο γιατρός, αφού όλες οι αρρώστιες έχουν σχέση με την κακή πίστη και την αμαρτωλή ζωή. Πίστευαν, ότι οι

*2. Το 1527, οι κάτοικοι της Πάβιας τρομοκρατημένοι από την πανούκλα, επικαλέστηκαν τον Άγιο Μπερναντίνο του Φέλτρο, και δέχτηκαν ένα ψήφισμα με το οποίο υποσχόνταν ότι θα έδωχναν τους εβραίους από την πόλη αν ο άγιος κατόρθωνε να παρεμποδίσει την επιδημία. Ο άγιος δέχτηκε το παζάρεμα και στην κατάλληλη στιγμή οι εβραίοι διώκθηκαν από την πόλη.

Τέλη 18ου αιώνα - γέννηση του ασύλου

Απελευθέρωση των τρελών ή επιστημονική διαχείριση της εγκάθειρξης;

Ο Πινέλ, μαθητής του Σαρκό, (στον οποίο αναφερόμαστε παραπάνω) θεωρείται ο “απελευθερωτής των τρελών”, ο άνθρωπος που με τη μεγαλοψυχία του στα τέλη του 18ου αιώνα, έβγαλε τους ψυχασθενείς από τα μπουντρούμια, έσπασε τις αλυσίδες τους, δημιούργησε ένα “ανθρώπινο” περιβάλλον γι' αυτούς. Ουσιαστικά όμως, έβαλε τον πρώτο λίθο για την κατασκευή του ασύλου. Παρέλαβε τους τρελούς από το άσυλο-λεπροκομείο, με την απόλυτη απομόνωση, το σαρκασμό (ένα δημόσιο θέαμα για τους αστούς) και την καταδίκη του εγκλεισμού και τους τοποθέτησε σε άσυλο-χώρο “δικαιοσύνης”. Γι' αυτό και κάθε είδους αναγνωρισμένοι θεσμοί, όπως η οικογένεια, η εργασία, η θρησκεία βασιλέψανε δίπλα. Πρώτα ως αναμφισβήτητες κοινωνικές αρετές και έπειτα ως απαραίτητες θεραπευτικές μέθοδοι. Ή για να το πούμε αλλιώς, η άγαμη γυναίκα που παλιότερα κινδύνευε από την πυρά, μετά από το κελί του λεπροκομείου, στη λογική του Πινέλ κινδυνεύει από διανοητική πάθηση.

Ο “απελευθερωτής” Πινέλ σε πίνακα του 18ου αιώνα.

Συνολικά, λοιπόν, ο τρελός “απελευθερώθηκε ως εξής: απαλλάχτηκε από τις αλυσίδες του, αλλά καταδικάστηκε στα ασφυκτικά όρια της κοινωνικής ηθικής. Παλιότερα, η τρέλα καταδικαζόταν γιατί παρέκκλινε από την αλήθεια. Όμως, η τρέλα που επιζεί μέσα σε μια τέτοια “απελευθερωμένη” πραγματικότητα δεν έχει καμιά δικαιολογία να υπάρχει. Ο τρελός που δεν γιαιτρεύεται, δηλαδή δεν

γονείς μεταδίδουν τις ασθένειες στα παιδιά τους. Όμως, οι μάγοι και οι μάγισσες πρακτικά έχουν πολλές αρμοδιότητες: ξορκίζουν το κακό από τα χωράφια και τα ζωντανά, εκτελούν χρέη μαμής, λύνουν μάγια, πουλάνε σκόνες για το “κακό μάτι” ή για τον έρωτα κλπ, ανακαλύπτουν γιατροσόφια, και ασκούν πολλές άλλες ειδικότητες κοντά στην καθημερινότητα και τις προκαταλήψεις των πληβείων. Η εκκλησιαστική εξουσία και τα χριστιανικά δόγματα υπονομεύονται μέσα από τις μάγισσες και τη δράση τους. Μόνο ο θεός έχει λόγο για την ζωή του καθενός, οι αρρώστιες θέωρούνται σταλμένες από Αυτόν, ως απόδειξη της υπαρξής και της δυναμής Του και ως τιμωρία στην ακόλαστη ζωή των φτωχότερων και μόνο ο αντιπροσωπός Του - ο παπάς- μπορεί να παρεμβαίνει στο έργο Του αφού δρα κάτω από τις εντολές Του. **Οι μάγισσες καταργούν τις εντολές και αμφισβητούν την δύναμη Του. Ταυτόχρονα έχοντας διευρυμένη κοινωνική επιρροή, αποτελούν μεγάλο κίνδυνο για το κύρος αυτής της θεοκρατικής εποχής.**

Ασθενής στο ψυχιατρείο του
Betham, 1814, Λονδίνο.

Σε αυτή την εποχή η εκκλησία ανασύρει το κατασκέυασμα της μαγείας από το ιδεολογικό της οπλοστάσιο και το εδαφικοποιεί πάνω στο γυναικείο φύλο. Οι μάγισσες ήταν κυρίως γυναίκες, και οι κυνηγοί τους άντρες. Το ευαγγέλιο κατά των μαγισσών, το *malleus maleficarum*, αναφέρει “... επιρρεπείς στις δεισιδεμονίες του Κακού είναι κύρια οι γυναίκες... οι μαμές... υπερέχουν όλων των άλλων σε κακία”. Παράλληλα η Ιερά Εξέταση (Ι.Ε.) ασχολείται και εξοντώνει εβραίους και αιρετικούς. Η Ι.Ε. ήταν αμείλικτη απέναντι τους ως το μακρύ χέρι

αυτοπεριορίζεται ηθικά, κατηγορείται ότι φέρει προσωπικά την ευθύνη και τη ντροπή του παραπτώματος του, που τον οδήγησε στο άσυλο. Η φυλάκιση και ο σωματικός καταναγκασμός του δεν είναι πλέον πάγια τακτική θεραπείας, αλλά μέσο τιμωρίας. Ο τρελός ζει κάτω από το βλέμμα της κρίσης, παρακολουθείται και δικάζεται συνεχώς- όχι μόνο για τις πράξεις του αλλά και για τη σκέψη του. Ο τρελός πρέπει να γεμίσει τύψεις, ώστε να αποδεχτεί την ηθική του κατάπτωση. Αν δεν γίνει αυτό, του αξίζει να τιμωρηθεί. Ας σταθούμε λίγο εδώ, στην τιμωρία! Το άσυλο έχει τη δική του νομική υπόσταση. Δε λογοδοτεί σε κανέναν. Οι παλιότερες θεραπευτικές μεθόδους, όπως η ψυχρολουσία, χρησιμοποιούνται ως μέσα τιμωρίας. Όταν η σιωπή και το βλέμμα των επιτηρητών στο παραλήρημα του τρελού δεν έχουν καταφέρει να τον ταπεινώσουν, όταν δεν αναγνωρίζει στους υπόλοιπους τρελούς τη γελοιότητα και της δικής του συμπεριφοράς. Όταν γενικά δεν υπακούει, τότε έρχεται η τιμωρία. Το παράπτωμα σημαίνει ποινή: “επωφελούμαστε από τις συνθήκες του μπάνιου, υπενθυμίζουμε το παράπτωμα που έχει γίνει, ή την παράλειψη ενός καθήκοντος και με τη βοήθεια μιας στρόφιγγας, αφήνουμε απότομα ένα ρεύμα κρύου νερού να τρέξει πάνω στο κεφάλι, πράγμα που συχνά σαστίζει τον φρενοβλαβή, ή του απομακρύνει μια έμμονη ιδέα. Αν αυτή επιμένει, η ψυχρολουσία επαναλαμβάνεται, αλλά, αποφεύγοντας κάθε σκληρό τόνο ή λόγια προσβλητικά, που θα μπορούσαν να ξεσηκώσουν εξέγερση. Αντίθετα του λέμε πως το κάνουμε για το καλό του και λυπούμαστε που καταφεύγουμε σ’αυτά τα βίαια μέσα”. Αυτά ισχύουν για τους φρενοβλαβείς που δείχνουν να συνεργάζονται. Γιατί γι’ αυτούς που ξεφεύγουν από το γενικό πνεύμα, το μπουντρούμι και η γνωστή παλιά εγκάθερξη είναι η μόνη λύση. Η αντίσταση στην καταναγκαστική εργασία, η κλοπή, η ανυπακοή, η προτροπή και σε άλλους για ανυπακοή ήτανε ανυπέρβλητες προσβολές του νόμου και της τάξης του ασύλου και σίγουρες αιτίες φυλάκισης.

Παλιότερα ο τρελός ήταν ένας κοινός κατάδικος στα ίδια μπουντρούμια, με τις ίδιες σωματικές κακοποιήσεις με οποιοδήποτε άλλο καταδικασμένο. Ο “απελευθερωμένος” τρελός του Πινέλ έχει αυτονομηθεί από τους υπόλοιπους και έχει βρεί τη θέση του στο άσυλο-ησυχαστήριο. Σ’ ένα χώρο

της θεϊκής εξουσίας. Η πατερναλιστική ιδεολογία, ανακατεμένη με θρησκευτικά δόγματα, αμάθεια και προκαταλήψεις, διασφάλιζε στην κυριαρχία την ύπαρξή της. Από την μία, με την εξόντωση των ριζοσπαστικών αιρέσεων και των μαγισσών πετύχαινε πολιτική και κοινωνική συνοχή στα φέουδα, από την άλλη χτυπώντας τους εβραίους ήθελε να ελέγχει το χρηματοπιστωτικό σύστημα.

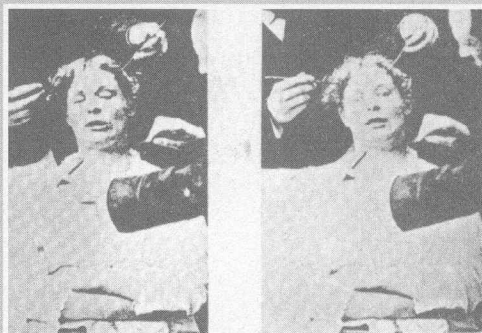
Οι ιεροεξεταστές και οι βοηθοί τους, οι κεντριστές- οι κυνηγοί μαγισσών- γυρνούσαν από περιοχή σε περιοχή σε όλες τις επαρχίες και έψαχναν για τα θύματά τους. Δεν χρειαζόταν κάτι ιδιαίτερο για να ενοχοποιηθεί μία γυναίκα ως μάγισσα. Αρκούσε μια κατηγορία από οποιοδήποτε μέλος της κοινότητας και ένα απλό σημάδι στο σώμα, που μαρτυρούσε την επαφή της με τον σατανά. Μια ελιά, μια ουλή, μια πληγή ένα εξάνθημα ήταν αρκετό. Έπειτα η υποψήφια μάγισσα βασανιζόταν με πολύ φρικτό τρόπο, με τέτοιες μεθόδους που ήταν αδύνατο να μην ομολογήσει ότι της ζητούσαν για να λυτρωθεί από τον πόνο^{*3}. Οι ιεροεξεταστές βασιζόμενοι στην ομολογία της, τη δολοφονούσαν. Η εκτέλεση γινόταν δημόσια. Το πλήθος εξαγριωμένο ζητούσε το θάνατό της. Οι δημόσιες εκτελέσεις αποτελούσαν τα κοινωνικά γεγονότα εκείνης της περιόδου με μαζική απεύθυνση. Το πλήθος συγκεντρωνόταν από πολύ νωρίς και από κοντινές ή απομακρυσμένες περιοχές για να απολαύσει το "θέαμα". Σε "ξακουστές" εκτελέσεις οι συγκεντρωμένοι έφταναν και τους 30.000. Οι δημόσιες εκτελέσεις, παραδειγματίζουν το πλήθος, για το τι μπορούσε να του συμβεί αν ερχόταν σε επαφή με τον σατανά.

*3. "...η Μισέλ
εξετάστηκε από
γιατρούς για την
ανακάλυψη σημάδιων
μαγείας και οι σάρκες
της τρυπήθηκαν με
μεγάλες βελόνες.
Όμως με κάθε
τρύπημα έρεε αίμα και
η κατηγορούμενη
ούρλιαζε από τον
πόνο. Αδυνατώντας να
βρούν κάποιο σημάδι
μαγείας, οι δικαστές
έδωσαν εντολή να
ριχτεί στα
βασανιστήρια. Η Μισέλ
κυριευμένη από τρόμο
και αγωνία ομολόγησε
ότι της ζητούσαν.
Μετά την ομολογία
της, οι γιατροί την
ξαναεξέτασαν και
πράγματι ανακάλυψαν
ένα σημάδι στο μηρό.
Η Μισέλ
καταδικάστηκε σε
θάνατο με
στραγγαλισμό και
κάψιμο του κορμού
της."

περισσότερο νομικό-ηθικό παρά ιατρικό, που αστυνόμος-δικαστής-τιμωρός είναι ο γιατρός. Στο χώρο της εγκάθειρξης ο γιατρός δεν υπήρχε καν. Στο χώρο του ασύλου είναι κυρίαρχη μορφή. Για την εισαγωγή των τρελών είναι απαραίτητη η ιατρική βεβαίωση. Και εδώ είναι το ουσιαστικό: το κύρος της θέσης του δεν υπάρχει λόγω κάποιας αντικειμενικής γνώσης, αλλά λόγω της ηθικής ακεραιότητας του και κάποιας πείρας στα άσυλα. Άλλωστε η ιατρική θεραπεία είναι ένα μικρό, έως ανύπαρκτο μέρος του ιδρυματικού έργου. Ο γιατρός δε γνώριζε την τρέλα, δεν τον ενδιέφερε καν αυτό, απλώς ήξερε πώς να την εξουσιάζει, δημιουργώντας φόβο και τύψεις. Ξεκινώντας από μια ηθικολογική πρακτική, η θέση του γιατρού εδραιώνεται. Άλλωστε, ο ασθενής υποδουλωμένος στην άνιση σχέση του με τον γιατρό τελικά γίνεται συνένοχος στις "θανατοουργές" ικανότητες του γιατρού.

Η παρένθεση έγινε για να δείξουμε κάτι πολύ απλό: το άσυλο-ησυχαστήριο γεννήθηκε ως μια καθαρά ηθικοπλαστική φυλακή. Ο "απελευθερωτής" Πινέλ έβαλε τους τρελούς από τις φυλακές στα άσυλα. Η λογική του ασύλου ποινικοποίησε την τρέλα, ως ένα ιδιαίτερο προσωπικό παράπτωμα. Έφτιαξε την κάστα των γιατρών-ψυχιάτρων, ως ρυθμιστές της εσωτερικής ισορροπίας των άρρωστων- για το καλό τους.

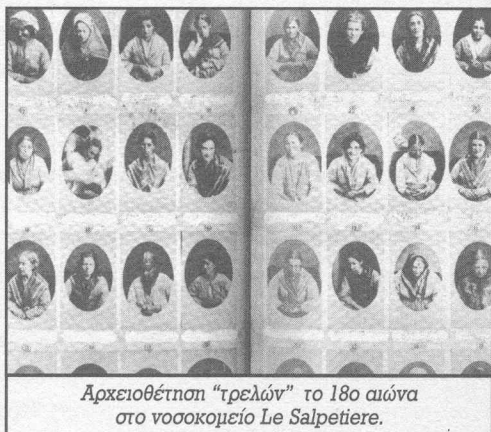
Η φυλακή του Πινέλ είναι πιο "εξελιγμένη", γιατί κατοχυρώνει τη γενεσιουργή αιτία του ψυχικού παραπτώματος στην ηθική έκπτωση του ατόμου και παράλληλα επιβάλλει και τη θεραπεία που ανοιχτόκαρδα οι κοινωνικοί θεσμοί μπορούν να δώσουν. Και φυσικά είναι "εξελιγμένη", αφού άνοιξε το δρόμο στην κλινική παρατήρηση και ταξινόμηση της ανθρώπινης συμπεριφοράς, στα βασικά εργαλεία της σύγχρονης ψυχιατρικής.

Παρατηρήσεις πάνω στην ανθρώπινη συμπεριφορά,
1862, Le Salpêtrière

Παράλληλα ισχυροποιούσε την εξουσία της πίστης. Όλοι οι αμαρτωλοί έβρισκαν παρόμοιο θάνατο. Οι δημόσιες εκτελέσεις ήταν δείγμα της σκληρής εξουσίας και όπλο για την διαιωνισή της. *Βασιζόμενη στο θέαμα, στην άγνοια και στον φόβο των απλών χωρικών, επεδίωκε και πετυχαίνει την πειθήνια και τυφλή υπακοή, καθώς και την συνοχή του πλήθους.* (Αυτό που σήμερα ονομάζουμε κοινή γνώμη).

Ο καθένας και η καθεμία μπορούσε να κατηγορηθεί για μαγεία. Δεν είχε σύνορα, όρια, χρόνο, κριτήρια για το πού και ποιά θα χτυπήσει. Ο διάολος μπορεί να βρίσκεται παντού και να διακατέχει οποιαδήποτε ανθρώπινη ύπαρξη. Ακόμα, όποιος δεν πίστευε στην ύπαρξη της μαγείας, κατηγορούταν ως αιρετικός και μπορούσε να χάσει τη ζωή του. Η πίστη στην εκκλησία ήταν ταυτόσημη με την πίστη στην ύπαρξη της μαγείας. Η εν δυνάμει κατοχή των πάντων από μαγεία δικαιολογούσε την ασυδοσία και την παντοδυναμία εκ μέρους της Ι.Ε, την “ενασχόλησή” και την ύπαρξή της σε όλους τους χώρους και τα επίπεδα της καθημερινής ζωής. Η αυθεντία του ιεροεξεταστή δεν μπορούσε να αμφισβητηθεί από κανέναν. Ήταν αντιπρόσωπος του θεού και είχε να φέρει σε πέρας σημαντική αποστολή. Ακόμα, οι ιεροεξεταστές, δρούσαν -θεωρητικά- κάτω από ανιδιοτελή κίνητρα. Κυνηγούσαν τον σατανά, και το κακό, για το καλό της χριστιανικής πίστης και της κοινωνικής ευημερίας. Και γι’ αυτούς τους λόγους, η δύναμή τους ήταν απεριόριστη. Ενώ ο λόγος τους εφαρμοζόταν άμεσα. *Να σημειώσουμε εδώ, ότι η περιουσία των*

Αρχειοθέτηση “τρελών” το 18ο αιώνα
στο νοσοκομείο Le Salpêtrière.

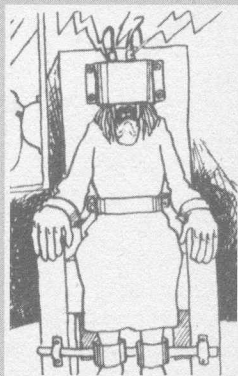
Μέθοδοι “Θεραπείας” μέσα στα άσυλα στον 19ο-20ο αιώνα.

Σε αυτούς τους δύο αιώνες αποτυπώνεται η πιο “μαύρη” εποχή του ασύλου, του ιατρικού ασύλου. Η εξέλιξη της επιστήμης- όχι μόνο πρακτικά αλλά και ιδεολογικά- ο επίσημος διαχωρισμός της ψυχιατρικής από την ιατρική, η μυθοποίηση του γιατρού ψυχιάτρου, η ασφυκτική νίκη της λογικής πάνω στο παράλογο (η καθολική νίκη του ορθολογισμού) επιτρέπουν και δικαιολογούν σειρά εγκλημάτων. Ο τρελός δεν είναι μόνο εγκλωβισμένος στο “μαύρο” άσυλο, στα αζήτητα, αλλά βρίσκεται και στο έλεος των επιστημονικών ανθρωποπειραμάτων. *Του άξιζε και οφείλει να γίνει πειραματόζωο. Αυτή τη φορά όχι μόνο για το καλό του, αλλά για το καλό της επιστήμης, όλης της ανθρωπότητας.*

Τα ηλεκτροσόκ, και οι λοβοτομές ως “θεραπευτικές” μέθοδοι, αναδυνκνείουν όχι μόνο την σκληρότητα του ψυχιατρικού κατεστημένου αλλά και την πεποίθηση ότι οι ψυχικές ασθένειες βασίζονται σε εγκεφαλικές διαταραχές ή σε διάφορες οργανικές ανωμαλίες, τελικά σε βιολογικές επιπλοκές. Ανακαλυφθήκαν σε φασιστικά καθεστώτα κατά τα οποία, οι γιατροί - σαδιστές δρούσαν με απόλυτη ελευθερία κινήσεων.

α) Ηλεκτροσόκ

*Ο Ugo Cerletti (1877-1963), καθηγητής της ψυχιατρικής στο πανεπιστήμιο της Ρώμης ανακάλυψε τη θεραπεία με ηλεκτροσόκ και την εισήγαγε στην υπηρεσία της ψυχιατρικής, το 1938, κάτω από το φασιστικό καθεστώς της Ιταλίας. Ο Cerletti “έκλεψε” την ιδέα από τα σφαγεία γουρουνιών, που είδε ότι τα ζώα δεν έχαναν την ζωή τους από το ηλεκτροσόκ αλλά απλά τις αισθήσεις τους. Έπειτα από πειράματα σε άλλα ζώα στο εργαστήριό του σε σχέση με την ένταση του ρεύματος, πείσθηκε ότι μπορεί να υπάρξει η κατάλληλη ένταση ρεύματος σε σχέση με τον χρόνο εφαρμογής

θυμάτων δημευόταν προς όφελος της εκκλησίας και των κεντριστών. Γι' αυτό, το επάγγελμα του κεντριστή έγινε δημοφιλές και αρκετά επικερδές.

Το κυνήγι της μαγείας αποτελούσε τη δικλείδα ασφαλείας του θεοκρατικού συστήματος της εποχής εκείνης. Πετύχαινε εσωτερική ενότητα και έλεγχο στο όνομα του θεού και στα πρόσωπα του πάπα και του βασιλιά. Παράλληλα διαχώριζε την κοινωνία, σπέρνοντας το ιδεολόγημα του "διαφορετικού", διαιωνίζοντας με αυτό τον τρόπο τις προκαταλήψεις και τις δεισιδαιμονίες. Εφόσον ο τρόμος, ο σκοταδισμός, η αμάθεια και το θέαμα επελαύνουν, η σωτηρία θα βρισκόταν μόνο μέσα στις δομές της εξουσίας.

Από τον μεσαίωνα, στην αριστοκρατία.

Το σύστημα άρχισε να έχει εσωτερικό πρόβλημα εξουσίας. Η **ανάπτυξη του εμπορίου**, που είχε ως αποτέλεσμα το μπαστάρδεμα ανθρώπων, ιδεών και κουλτούρας, τις αποικίες, τους σκλάβους και την λεηλασία του φυσικού πλούτου αυτών, **έφερε στο προσκήνιο την ραγδαία ανάπτυξη της αστικής τάξης**, η οποία ζητούσε το μερίδιό της στη διακυβέρνηση του κόσμου. Η γαλλική επανάσταση το αποδεικνύει. Και το εκκλησιαστικό κατεστημένο δεν μπορούσε να κάνει τίποτε άλλο από το να υποχωρήσει. Από το 17ο αιώνα και έπειτα ο κόσμος άλλαζε ραγδαία και μαζί του όλες οι ιδεολογίες της εξουσίας και ο τρόπος διαχείρισής

Παρατηρήσεις πάνω στην ανθρώπινη συμπεριφορά, 1862, Le Salpêtrière

που να αποδώσει καλά αποτελέσματα στους ψυχικά ασθενείς. Τον Απρίλιο του 1938 ήρθε ένας άνθρωπος στο εργαστήριο του σταλμένος από τον διευθυντή της αστυνομίας της Ρώμης. Ο διευθυντής έδινε τις εξής πληροφορίες "... ο 39χρονος κάτοικος του Μιλάνου, περιπλανώμενος χωρίς εισιτήριο στα τρέινα, δεν φαίνεται να έχει τον πλήρη έλεγχο των διανοητικών του ικανοτήτων. Τον στέλνω σε εσάς για να τεθεί υπό εξέταση." Ο Cerletti βρήκε τον άνθρωπο που θα πειραματιζόταν. Αφού διέγινωσε σχιζοφρένεια εφάρμοσε το ηλεκτροσόκ πάνω του. Ο άρρωστος αντέδρασε με τινάγματα και οι μυς του τεντώθηκαν. Μετά έπεσε στο κρεβάτι χωρίς να χάσει την συνείδηση του και έπειτα άρχισε να τραγουδά με όλες του τις δυνάμεις. Το πείραμα συνεχιζόταν μέχρι που κάποιοι από τους σαδιστές της ιατρικής ομάδας, είπε να γίνει διάλειμμα και να συνεχίσουν αύριο. Ο άρρωστος τινάχτηκε και φώναξε " μην ξαναρχίσετε είναι αποτρόπαιο". Έπειτα από αυτή την ομολογία του ασθενή, ο Cerletti και τα υπόλοιπα γιατρογούρουνα ήταν σίγουρα για την επιτυχία τους. Πίστεψαν ότι αυτή η λογική σκέψη, οφείλεται στο ηλεκτροσόκ και αποφάσισαν την συνέχιση αυτής της θεραπείας...

β) Λοβοτομές

Ο Egas Moniz (1847-1955) πορτογάλος νευροχειρουργός και νευρολόγος εισήγαγε το 1935 την προμετωπιαία λοβοτομή. Το 1949 πήρε νόμιμο φυσιολογίας και ιατρικής. Σύμφωνα με αυτόν: η ψυχική δραστηριότητα εξαρτάται από τη λειτουργία διάφορων νευρών -που πολλά μαζί συνιστούν τις συνάψεις- και εδράζουν στον εγκέφαλο. Κάποια νεύρα είναι υπεύθυνα για μεταφορά μηνυμάτων στον εγκέφαλο και σε άλλα νεύρα, είτε από το εξωτερικό περιβάλλον, είτε από το σώμα μέσω χημικών αντιδράσεων, είτε μέσω των υπόλοιπων νευρών. Εν κατακλείδι οι συνάψεις αποτελούν το οργανικό θεμέλιο της σκέψης και βρίσκονται πάνω και ανάμεσα σε δισεκατομμύρια κύτταρα... Η μεταφορά των

Λοβοτομή τον 17ο αιώνα

τους. Η επιστήμη άρχισε να έχει εφαρμογή και αξία χρήσης στη δημόσια ζωή. Μαθηματικά, φυσική, ιατρική και πολλές ακόμα θετικές επιστήμες, που προσπαθούσαν να παρατηρήσουν, να μελετήσουν, να μετρήσουν και να εξηγήσουν τον κόσμο όχι με θεολογικές ερμηνείες αλλά με επιστημονικούς όρους. Διάφορα συμπεράσματα κλόνισαν τα αυτονόητα της εποχής: η γη γυρνάει και είναι στρογγυλή, η θεωρία της εξέλιξης του Δαρβίνου, η τυπογραφική μηχανή και μεγαλύτερη διάδοση ιδεών μέσα από βιβλία -που η Ι.Ε μέχρι τότε έκαιγε όσα θεωρούσε αιρετικά-, μαθηματικά, χημεία και φυσική, τηλεσκόπιο και διάφορα όργανα μέτρησης φυσικών σταθερών. Αργότερα ο Παστέρ με το μικροσκόπιο και την ανακάλυψη των μικροβίων που θεωρούνται από 'δω και στο εξής υπεύθυνα για διάφορες παθήσεις και αλλοιώσεις στο ανθρώπινο σώμα.

Παράλληλα κατασκευάζονται τα πρώτα νοσοκομεία άσυλα, σε Αγγλία, Ισπανία, Γερμανία. Με πρωτοπόρο ένα στην Γαλλία. Είναι το 1656, όπου ο Λουδοβίκος ΙΓ', ιδρύει το πρώτο άσυλο, που έχει και ιατρικά χαρακτηριστικά (αφού η ψυχιατρική δεν έχει κατασκευαστεί ακόμα) αποτελώντας το γενικό νοσοκομείο του Παρισιού. Αρχικά στο νοσοκομείο "νοσηλεύονται" διάφορες περιπτώσεις "ασθενειών", έπειτα αποκτά καθαρά ασυλιακή μορφή. Μετά από μερικά χρόνια το νοσοκομείο έχει περί τους 6000 έγκλειστους, που αποτελούν το 1% του πληθυσμού του Παρισιού. Στο άσυλο κλεινόντουσαν, φτωχοί, άτομα ανεπιθύμητα από την οικογένεια και την κοινωνία, πόρνες, ορφανά, ηλικιωμένοι, ατίθασα παιδιά, ανυπαντρες μητέρες, ζητιάνοι, αλκοολικοί, αλήτες, τεμπέληδες και άλλα άτομα που η συμπεριφορά τους και η ζωή τους θεωρούνταν αμαρτωλή, βουτηγμένη

Κλουβί για ψυχασθενείς αρχες και μέσα 18ο αιώνα.

ερεθισμάτων εξαρτάται από την καλή λειτουργία των συνάψεων... Η επέμβαση στις συνάψεις εξαναγκάζει τη σκέψη να οδηγηθεί σε διαφορετικά κανάλια. Πειπεισμένος για τη σπουδαιότητα των μετωπιαίων λοβών στην ψυχική λειτουργία, διάλεξε αυτή την περιοχή για δοκιμή, όπου οι συνάψεις είναι σε αφθονία. Διαταράσσοντας τις υπάρχουσες συνδέσεις των συνάψεων και βάζοντας σε κίνηση άλλες ομάδες συνάψεων επεδίωκε να μεταβάλλει τις ψυχικές αντιδράσεις του αρρώστου. Έκανε επεμβάσεις στην λευκή ουσία του εγκεφάλου, με τομές στους λοβούς και ενέσεις αλκοόλης για την καταστροφή των κυττάρων. Διακήρυττε: "... είμαστε πεπεισμένοι ότι αυτά τα πειράματα θα προκαλέσουν συζητήσεις... θα συνεισφέρουμε στην πρόοδο της επιστήμης και πάνω από όλα θα συντρέχει το συμφέρον των ασθενών..." Προφανώς όλα γινόντουσαν σε πειραματικό στάδιο και για πειραματικούς σκοπούς, αφού ο αριθμός των νευρικών κυττάρων και των συνάψεων είναι πάρα πολύ μεγάλος. Επεμβαίνανε στη τύχη. Τα αποτελέσματά ήταν αβέβαια και οι συνέπειες άγνωστες. Όμως η πηγή των πειραματanthρώπων -τα άσυλα- ήταν αστείρευτη. Οι τομές στους λοβούς μετατρέπανε τους ανθρώπους σε φυτά ή αργότερα αργοπέθαιναν κάτω από αόρητους πόνους.

Να σημειώσουμε ότι ο Egas Moniz πέθανε από παραπληγία, ύστερα από σφαίρα που δέχτηκε στη σπονδυλική στήλη από άτομο που ο ίδιος είχε λοβοτομήσει.

γ) Ψυχοφάρμακα

Το 1952 ξεκίνησαν να χρησιμοποιούνται επίσημα ψυχοφάρμακα για την θεραπεία διαφόρων ψυχικών νοσημάτων όπως η μελαγχολία, η κατάθλιψη και διάφορα είδη σχιζοφρένειας, ψύχωσης και νευρώσης. Τα φάρμακα όταν εισέλθουν στον οργανισμό, και απορροφηθούν από αυτόν, απελευθερώνουν την δραστική τους ουσία/ χημική ένωση και ο οργανισμός αλληλεπιδρά με αυτή. Έτσι, με τη σειρά του, εκλύει ουσίες, που κατά κύριο λόγο έχουν ορμονική σύσταση. Το αποτέλεσμα είναι να αλλάζει η ποσότητα ή η δομή των ορμονών, και επειδή οι αντιδράσεις λαμβάνουν χώρα στους νευρώνες, (οι νευρώνες είναι απλά κύτταρα του νευρικού συστήματος και πολλά μαζί συνιστούν το νεύρο), κατ' επέκταση πάνω στα νεύρα, επηρεάζουν

στην ακολασία, κακό παράδειγμα και φυσικά χωρίς μεγάλη αξία. Στην Αγγλία, τον ίδιο ρόλο έχουν τα πτωχοκομεία, που ανθούν κυρίως τον 17ο αιώνα, παράλληλα με το νόμο περί φτώχειας και ζητιανιάς....

Στην περίοδο που ακολουθεί, η ιατρική κάνει σημαντικά βήματα. Παραγνωρίζεται η θεϊκή μοίρα και αναγνωρίζεται το σύμπτωμα ως στάδιο και αποτέλεσμα της ασθένειας. Η ασθένεια δεν έχει απόλυτη σχέση με τις αμαρτίες, αλλά οφείλεται σε περιβατολογικούς και γενετικούς παράγοντες. Ένα σύμπτωμα μπορεί να οδηγήσει στην Χ ασθένεια. Μια αλλοίωση στην οργανική δομή του ατόμου οδηγεί και σε μια αλλοίωση της οργανικής λειτουργίας του σώματος του.

Εκεί εμφανίζονται και οι πρώτοι ψυχίατροι (όχι ακόμα επίσημα θεσμοθετημένοι) **για να διατυπώσουν το αξίωμα ότι μια "μη νορμάλ", "παρεκκλίνουσα" συμπεριφορά, είναι ένα σύμπτωμα της ψυχής και χρειάζεται ιατρική παρακολούθηση...** Η μη σωστή συμπεριφορά

αποτελεί αρρώστια. Τι σημαίνει νορμάλ, σωστός και φυσιολογική συμπεριφορά, είναι κάτι που καθορίζεται από την κυριαρχη ηθική και τους αντιπροσώπους της στην κάθε εποχή. Αυθαίρετα αλλά όχι τυχαία. Και καθώς τα όρια της είναι ασαφή και το αντικείμενό της ομιχλώδες, όλο και περισσότεροι/ες χωράνε στην κιμαδομηχανή της ψυχιατρικής. **Η αστική τάξη επιτίθεται, μέσω της ιατρικής επιστήμης στους πληβείους, προπαγανδίζει ότι το φυσιολογικό δεν έχει σχέση με τα πολιτικά και τα κοινωνικά δρώμενα και το πόσο παρεκκλίνεις από αυτά που η εξουσία ορίζει. Κατασκευάζει ρόλους και φυλακίζει ανθρώπους. Η αστική τάξη καινοτομεί, επιτίθεται στον ανθρώπινο νου. Η συμπεριφορά ιατριοποιείται και μπαίνει με τη σειρά της -όπως το**

The image shows a historical medical form from the 'FRENOCOMIO' (Lunatic Asylum) in Rome. It is titled 'TABELLA NOSOLOGICA' (Nosological Table). The form contains fields for patient information such as name, age, sex, and date of admission. It also has sections for medical history, symptoms, and treatment. A small portrait of a person is visible in the top right corner. The form is filled with handwritten text in Italian.

την συμπεριφορά του ατόμου σε μεγάλο βαθμό. Με πολύ απλά λόγια, αυτή είναι η φυσική λειτουργία των φαρμάκων. Η μέθοδος της φαρμακολογίας επεμβαίνει στον οργανισμό με σκοπό να αλλάξει την συμπεριφορά του ατόμου προς μια κατεύθυνση πιο "φυσιολογική".

Η χρήση και η διάδοση της φαρμακολογίας ως θεραπευτική μέθοδος βασίζεται και οφείλεται στους κυρίαρχους μύθους και αυθαιρεσίες του ψυχιατρικού κατεστημένου. Τα ψυχοφάρμακα καταρχήν, είναι συνυφασμένα με την ιδεολογία ότι σε μεγάλο βαθμό τα ψυχικά νοσήματα είναι κληρονομικά, ότι οφείλονται δηλαδή σε "προβληματικά" γονίδια και άρρωστα κύτταρα που μεταφέρουν την τρέλα από γενιά σε γενιά. Και κατά δεύτερο βασίζονται στην αδυναμία του ατόμου να αντεπεξέρχεται στις δεδομένες συνθήκες της ζωής. Τέλος στηρίζονται και νομιμοποιούνται από την θεωρία των συμπτωμάτων. Σύμφωνα με τους γιατρούς: η ανορεξία, η μελαγχολία, το άγχος, τα νεύρα, η ένταση στις κινήσεις και στη φωνή, μπορούν να θεωρηθούν παθογενή συμπτώματα μιας υποβόσκουσας πάθησης, και αυτό εξαιτίας της αυθαιρεσίας που διαπράττει, από την γέννηση της, η ψυχιατρική. Συνεχίζοντας την αυθαιρεσία της, την "αρρωστημένη" συμπεριφορά την ονομάζει: ψύχωση, κατάθλιψη ή σχιζοφρένεια, ανάλογα με τα συμπτώματα που θα ανακαλύψει, το ιστορικό του "ασθενή", "την επιστημονική διαύγεια" του γιατρού και άλλα, οικονομικά κυρίως συμφέροντα. Από εκεί και πέρα, αφού γίνει δηλαδή η διάγνωση, που σε πολλές περιπτώσεις αρκούν μόλις πέντε λεπτά, οι ειδικοί αρχίζουν να προτείνουν διάφορα ψυχοφάρμακα ως θεραπεία, ως μέσα που θα χαλιναγωγήσουν τα συμπτώματα.

Ο τρόπος που ενεργούν στον καθένα τα ψυχοφάρμακα έχει να κάνει και με υποκειμενικούς παράγοντες όπως: πώς αντιλαμβάνεται το άτομο τον

σώμα- κάτω από το μικροσκόπιο της παρατήρησης, κάτω από τα βλέμματα των ειδικών, των γιατρών. Όργανα εφευρίσκονται, γίνεται αυθαίρετη σύνδεση σωματικών χαρακτηριστικών με κατασκευασμένες παθήσεις, όπως μέγεθος εγκεφάλου, και τρέλας. Τα άσυλα ανθούν. Η ψυχική αρρώστια θεωρείται ότι υπήρχε πάντα και ήταν μόνιμο πρόβλημα. Πάντα η ψυχή νοσούσε και υπέφερε. Πάντα συνέβαινε, σε όλες τις κοινωνίες, αλλά τώρα ανακαλύπτεται. Ο κάθε

Παρατηρήσεις πάνω στην ανθρώπινη συμπεριφορά, 1862, Le Salpêtrière

ψυχίατρος, ανάλογα με τις φιλοσοφικές του προτιμήσεις έβρισκε τις ρίζες της πάθησης στην κληρονομικότητα, στην ψυχή, στο φυσικό περιβάλλον ή στο σώμα. **Δεν έχει σχέση με το κοινωνικό και πολιτικό περιβάλλον είναι μόνο εσωτερικό πρόβλημα της ψυχής.** Εκεί είναι η μαγεία που έρχεται να καλύψει το ιστορικό κενό της τρέλας. Η μαγεία θα χρησιμοποιηθεί ως άλλοθι, ως ατράνταχτη απόδειξη, για την κατασκευή και την ύπαρξη της ψυχικής ασθένειας.

Από τη μαγεία στην τρέλα...

Θα υπάρξει ένα κύριο ρεύμα που θα υποστηρίξει και θα κατασκευάσει το μύθο της ψυχικής αρρώστιας, βασιζόμενο στον ισχυρισμό ότι οι γυναίκες που κατηγορήθηκαν για μαγεία δεν ήταν μάγισσες αλλά ψυχικά νοσούντα άτομα*4 και καταδικάστηκαν γι' αυτό τον λόγο. Οι

*4. Ο Philippe Pinel (1754-1826), πίστευε ότι οι κάθε είδους δαμονισμένοι πρέπει να ταξινομηθούν σαν μανιακοί ή σαν μελαγχολικοί. Ο μαθητής, του Esquirol (1772-1845) πίστευε ότι όχι μόνο οι μάγισσες ήταν ψυκασθενείς αλλά και πως όλοι ή οι περισσότεροι εγκληματίες ήταν διαταραγμένα άτομα.

εαυτό του; τον θεωρεί άρρωστο; το κάνει εθελούσια; σε τι φυσική κατάσταση είναι ο οργανισμός του; Από την άλλη ο οργανισμός εσωτερικά, ως ένα τεράστιο χαotικό και ανεξερεύνητο πλήθος αντιδράσεων, κινήσεων, μαθαίνει να αναγνωρίζει την δραστική χημική ουσία του ψυχοφάρμακου και να αντιδράει ανάλογα. **Τα περισσότερα, αν όχι όλα, τα φάρμακα είναι κατεξοχήν εθιστικά.** Λόγω της χημικής τους σύστασης, παράγωγα του όπιου ή των αμφεταμινών, λόγω των αυξημένων και συνεχών δόσεων και λόγω της ανοχής που προκαλούν στον οργανισμό του λήπτη. Επίσης τα ψυχοφάρμακα πρέπει να 'ναι εθιστικά, τόσο για να μπορεί να συνεχίζεται πιο εύκολα η λήψη από ένα "ασθενή" που μπορεί να αντιδράει αρχικά, όσο και εξαιτίας των τεράστιων οικονομικών συμφερόντων που αποκομίζουν καταρχήν οι γιατροί, ανάλογα με το φάρμακο που σπονσοράρουν, αλλά κυρίως οι φαρμακοβιομηχανίες.

Έχουμε δηλαδή αρχικά: **τη διάγνωση του ψυχιάτρου**, που είναι αυθαίρετη, **τα ψυχοφάρμακα**, που συνήθως είναι ευρέως φάσματος (καλύπτουν, δηλαδή, ένα μεγάλο αριθμό συμπτωμάτων και ταυτόχρονα για διαφορετικό "νόσημα" να αρκεί το ίδιο φάρμακο), **την πλουσιοπάροχη συνταγογραφία** από τον ειδικό και **τη δράση** σε πολύ ευαίσθητα σημεία του οργανισμού -πάνω στα νεύρα. Οι παραπάνω παράγοντες -και όχι μόνο- κάνουν την χρήση τους πολύ επικίνδυνη έως θανατηφόρα. Έτσι πέρα από τον ισχυρό εθισμό του ασθενή (που γίνεται ασθενής), προκαλούν μία σωρεία από παρενέργειες. Ενδεικτικά αναφέρουμε: νευρικές διαταραχές, κινήσεις ή τρεμούλιασμα στα άκρα, παραλύσεις, παραισθήσεις μόνιμες ή όχι, αδράνεια, υπνηλία και νωχελικότητα, σιελόρροια, παραμόρφωση σεξουαλικών οργάνων και εν τέλει διάφορες αντιδράσεις που δεν υπήρχαν πριν την λήψη των φαρμάκων. Έτσι για παράδειγμα σε ψυχώσεις ή σχιζοφρένιες, τα φάρμακα που χορηγούνται, δρουν με τέτοιο τρόπο ώστε να ηρεμούν τον "άρρωστο". Η πραγματικότητα, όμως είναι, ότι τον αποβλακώνουν και τον μετατρέπουν σε φυτό, αφού προκαλούν καταθλιπτικά αποτελέσματα. Ενώ δεν είναι λίγες οι φορές που τα **ψυχοφάρμακα προκαλούν το θάνατο**. Ο οργανισμός του "ψυκασθενή" δεν αντέχει τον πόνο, τις

ψυχίατροι βασίζουν τους ισχυρισμούς τους στις ομολογίες των μαγισσών, που μέσα από αυτές φαίνεται η αποσύνθεση της προσωπικότητάς τους και τα ψυχολογικά προβλήματά τους. Ο Ζαν Μαρτέν Σαρκό, που ήταν ο αρχίατρος στο νοσοκομείο του Le Salpetriere, θα υποστηρίξει ότι οι μάγισσες ήταν άτομα υστερικά, με ψυχολογικά προβλήματα και θα συνεχίσει το "παράληρημα" του λέγοντας ότι τα υστερικά άτομα είναι αποκλειστικά γυναίκες διότι η υστερία εδράζει στην μήτρα των γυναικών.!!! Και δεν είναι ο τελευταίος. Αρκετά αργότερα, ο Zilboorg, "μεγάλος" ψυχολόγος/ψυχίατρος στις ΗΠΑ στα μέσα του

Διάλεξη του Σαρκό, τέλη 18ου αιώνα, στο Le Salpetriere.

20ου αιώνα διακηρύσσει **"... το malleus maleficarium θα μπορούσε με μια μικρή προσαρμογή, να χρησιμεύσει σαν ένα τέλειο σύγχρονο εγχειρίδιο της περιγραφικής κλινικής ψυχιατρικής του 15ου αιώνα, αν έλειπε η λέξη διάβολος και αν τη λέξη μάγισσα την αντικαθιστούσε η λέξη ασθενής..."**.

Οι ψυχίατροι βρίσκουν έτοιμο το έδαφος που εκεί πάνω θα αναπτυχθεί μια ιδεολογία- της ψυχικής ασθένειας που εδώ και τέσσερις αιώνες έχει φυλακίσει, εξοντώσει ηθικά και φυσικά χιλιάδες ανθρώπους. Δεν είναι τυχαία αυτή η

επιλογή από τα αφεντικά της εποχής. Ο ιεροεξεταστής και η μάγισσα συμπυκνώνουν νοήματα, που αντίστοιχα παίρνουν υλική υπόσταση στον ψυχίατρο και στον ασθενή. **Το τέλος μιας ιδεολογίας και η αρχή μιας άλλης.**

Οι ομοιότητες του ζευγαριού ιεροεξεταστή- μάγισσα και του ψυχίατρου- ασθενή είναι πάρα πολλές. Ο ιεροεξεταστής, όπως και ο γιατρός αποτελούν αυθεντίες της εποχής τους. Ο λόγος τους δεν αμφισβητείται, για να το κάνεις αυτό θα πρέπει να'σαι μάγισσα ή τρελός.

διαφορετικές παρενέργειες, τα κοκτέιλ, τις υπερβολικές δόσεις και καταρρέει.

Τα ψυχοφάρμακα, όπως αναφέραμε, καταπολεμούν τα συμπτώματα. Έτσι, απλοϊκά, εάν κάποιος είναι καταθλιπτικός, τα χάπια για την θεραπεία του περιέχουν αμφεταμίνες και αυτός γίνεται υπερκινητικός, "χαρούμενος" κλπ, τότε αυτό ονομάζεται θεραπεία, και διαρκεί όσο διαρκεί το φάρμακο. Μετά, η συναισθηματική/ ψυχική κατάσταση επανέρχεται στην αρχική. Μία είναι η λύση: πρέπει να είναι διαρκώς υπό την επίρρευσή τους, μαστουρωμένος για να καταστέλλεται χημικά, να χαίρεται χημικά, να λειτουργεί χημικά... να δείχνει όμως φυσιολογικός. Για άλλη μια φορά δεν λαμβάνεται υπόψη καθόλου η προσωπικότητα του ατόμου, οι ατομικές ανησυχίες, σκέψεις, δραστηριότητες του και η αλληλεπίδρασή τους με τον κοινωνικό περίγυρο. Ούτε το οικογενειακό και το ευρύτερο πολιτικό και κοινωνικό περιβάλλον που μεγάλωσε, έζησε και βίωσε πράγματα και καταστάσεις, έτσι στηρίζουν ότι η ασθένεια σε "βρήκε" επειδή την είχες μέσα σου και απλά εκδηλώθηκε τη συγκεκριμένη χρονική στιγμή, βασιζόμενη στον "αδύναμο" χαρακτήρα σου. Στην ουσία δεν απαντούν σε τίποτα, δεν θεραπεύουν τίποτα, μόνο καταστέλλουν, καταπραΰνουν, κρύβουν ή διαστρέφουν συναισθήματα και συμπεριφορές, σκέψεις και πάθη. Η νέα κατάσταση που φτάνει το άτομο φαντάζει πιο κοινωνική και αυτό ερμηνεύεται από τους "επιστήμονες" ως "βήμα για την θεραπεία". Μεταμορφώνουν το φαίνεσθαι επεμβαίνοντας με πολύ βίαιο τρόπο στο είναι του καθενός/μιάς...

Μέχρι το σημείο αυτό προκύπτουν εύλογα δύο ουσιαστικά ερωτήματα γύρω από τα ψυχοφάρμακα: *Το πρώτο έχει να κάνει με την αξιολόγηση τους ως θεραπεία*, δηλαδή μειώθηκαν οι περιπτώσεις, πέτυχαν τους "ανιδιοτελείς" σκοπούς τους; Και το δεύτερο σε άμεση σχέση με το πρώτο. *Αν όχι, γιατί συνεχίζουν να υπάρχουν και με ποιούς όρους;* Το πρώτο απαντιέται σχετικά εύκολα και εμπειρικά, φτάνει να επισκεφθεί κάποιος τα εξωτερικά ιατρεία των δημόσιων ψυχιατρείων. Θα αντικρύσει ένα

Αποτελούν σύμβολα εξουσίας, καταστολής και κοινωνικού ελέγχου. Και οι δύο δρουν για το καλό της κοινωνίας και του ατόμου. Δεν δρουν για προσωπικό όφελος και συμφέρον. Τόσο η μάγισσα όσο και ο ασθενής κατάγονται από τις κατώτερες τάξεις, είναι πολύ φτωχοί, αναλώσιμοι και μιάσματα της κοινωνίας (ας θυμηθούμε τους ασθενείς του Le Salpetriere), η ζωή τους δεν έχει ιδιαίτερη αξία. Και οι δύο δεν έχουν δικαιώματα. Επίσης και οι δύο διώκονται και για οικονομικά αίτια: δήμευση των περιουσιών για τις μάγισσες και κληρονομίες ή πλούσιες συντάξεις για τους ψυχικά ασθενείς, που καρπώνονται οι συγγενείς τους. Αν κατηγορηθείς για μαγεία δεν μπορείς να υπερασπιστείς τον εαυτό σου, όμοια αν κατηγορηθείς για τρέλα. Και στις δύο περιπτώσεις οι ειδικοί θα σε βγάλουν “προβληματικό” και χωρίς βούληση.

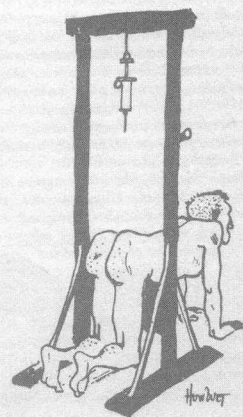
Τόσο η ιδέα της μαγείας, όσο και της τρέλας, έχουν κοινό στοιχείο ότι ως νοσήματα, βρίσκονται παντού και μπορούν να προσβάλλουν οποιοδήποτε. Η δύναμή τους είναι ανεξέλεκτη, γι’ αυτό και η εξουσία των ιεροεξεταστών/ ψυχιάτρων είναι απεριόριστη. Θέλουν να κτυπήσουν το κακό όσο καλύτερα μπορούν και είναι αποφασισμένοι να το κάνουν με οποιοδήποτε υλικό ή ανθρώπινο κόστος. Αναφερόμενες σε όλο το κοινωνικό σύνολο αυτές οι ιδεολογίες αντλούν μεγάλη δύναμη, αφού έχουν διευρυμένη βάση^{*5}. Κουβαλώντας τη βία, τη καταστροφή και όλο το ιδεολογικό οπλοστάσιο του ελέγχου, της επιβολής και της καταστολής, η ψυχιατρική εγκαθίσταται ως μοναδική πραγματικότητα στην

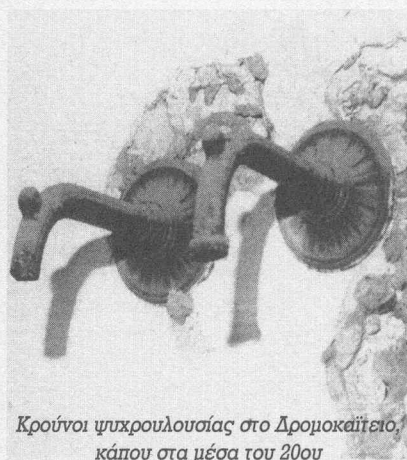
*5 "... εξαλίφθηκε οριστικά η ιδέα ότι ο ψυχικά άρρωστος άνθρωπος αποτελεί μια εξαίρεση. Σήμερα είναι αποδεκτό πως η πλειοψηφία των ανθρώπων εμφανίζει σε κάποια στιγμή, ενός κάποιου βαθμού ψυχική διαταραχή, και πολλοί την εκδηλώνουν σε μεγαλύτερο βαθμό..."
Menninger, αντισυνταγματάρχης, επικεφαλής στο Ψυχιατρικό τμήμα του γενικού χειρουργικού νοσοκομείου κάπου στην δεκαετία του '40 ή του '50 στις Η.Π.Α.

αποκρουστικό θέαμα εκατοντάδων ανθρώπων που μπεινοβγαίνουν στους γιατρούς κρατώντας ένα βιβλιάριο στο χέρι για συνταγές, και αυτό συμβαίνει σε καθημερινή βάση. Ή αν διαβάσει τις κατακόρυφες αυξήσεις στις πωλήσεις τους τις τελευταίες δεκαετίες. Αλλά δεν είναι μόνο αυτό. Η κυνική αλήθεια είναι ότι αυτοί που δρουν σαν άρρωστοι είναι ένας τραγικά μεγάλος αριθμός, που όμως δεν νιώθουν άρρωστοι. Θεωρείται φυσιολογικό να κοιμάται κανείς με ηρεμιστικά, να δουλεύει με σπιντάκια, να λειτουργεί με αγχολυτικά, να τρέφεται με βιταμίνες, να καυλώνει με διεγερτικά...

Επίσης να μη λησμονούμε την απελπιστική και αδιέξοδη κατάσταση μέσα στα άσυλα, όπου οι έγκλειστοι δηλητηριάζονται καθημερινά καταναλώνοντας τεράστιες ποσότητες ψυχοφαρμάκων, που και οι ίδιοι δεν ξέρουν γιατί τα λαμβάνουν, αφού ο εθισμός είναι αρκετά προχωρημένος. Η φαρμακευτική μέθοδος μέσα στα άσυλα αντικαθιστά, σε μεγάλο βαθμό, τις υπόλοιπες μεθόδους καθαρής φυσικής βίας (ηλεκτροσόκ, ζουρλομανδύας, κρύα ντους, δέσιμο, ξύλο), όχι γιατί προσδίδει περισσότερες ελπίδες για την "σωτηρία των ψυχών", αλλά γιατί τώρα οι έγκλειστοι μπορούν και αποτελούν παραγωγικές μονάδες στη φαρμακοβιομηχανία. Από τη μία ως καταναλωτές, από την άλλη ως πειραματόζωα.

Η δεύτερη απάντηση, πάντα σε άμεση σχέση με την πρώτη έχει να κάνει με τις φαρμακοβιομηχανίες και τα τεράστια οικονομικά κέρδη που αποκομίζουν. Οι βιομηχανίες φαρμάκων δεν μπορούν να σταθούν ανταγωνιστικά στην παγκόσμια αγορά εάν δεν έχουν να προωθήσουν ή εάν δεν έχουν κάτω από την φίρμα τους ένα ή και περισσότερα ψυχοφάρμακα ευρέως χρήσεως. Στα ψυχοφάρμακα οφείλουν την αυξημένη και συνεχή κερδοφορία τους, όσο και υπερβολικό να ακούγεται αυτό. Στα εξωτερικά ιατρεία των ψυχιατρείων

Κρούνοι ψυχρουλουσίας στο Δρομοκαΐτειο,
κάπου στα μέσα του 20ου

εξερεύνηση της ψυχής, πάντα βέβαια με "αλτρουϊστικά" κίνητρα.

Στον καιρό που κυριαρχούσε το θρησκευτικό δόγμα και όλες οι προκαταλήψεις που καλλιεργούσε και αναπαρήγαγε στην κοινωνία ήταν αδιανόητο να μην πιστεύεις στην ύπαρξη της μαγείας. Στον καιρό που άρχισε να κυριαρχεί η επιστημονική θεώρηση του κόσμου, έως τις μέρες μας, είναι αδιανόητο να μην πιστεύεις στους ειδικούς και στην ψυχιατρική. Στο μεταβατικό στάδιο μεταξύ των δύο θεωρήσεων, και άλλοι ειδικοί της εξουσίας, θα αναφέρονται από δω και στο εξής στους τρελούς, με τέτοιο τρόπο ώστε να σφραγίζεται η όποια βίαιη μεταχείριση τους εφαρμόζεται. Τα αφεντικά του κόσμου είχαν στρώσει το έδαφος ιδεολογικά, και η επίθεσή στους "από κάτω" θα

είναι αμεύλικτη. **Εξάλλου η μνήμη της παρισινής κομμούνας (1781) είναι νωπή, το μίσος των φτωχών απέναντι τους είναι χαραγμένο στα κεφάλια τους.** Η δύναμη της μάζας είναι ανεξέλεκτη και επικίνδυνη. Το γνωρίζουν και θωρακίζονται απέναντί τους.

...στο ετικετάρισμα του τρελού.

Οι "τρελοί", από την αυγή της ψυχιατρικής, διαλέγονται από τα κατώτερα στρώματα της κοινωνίας. **Η ψυχιατρική αποκτά καθαρά ταξικό χαρακτήρα από τη γέννησή της** και στην εξέλιξή της δε θα πάψει να το επιβεβαιώνει. Δικαστικοί, γιατροί, αριστοκράτες και η ελίτ

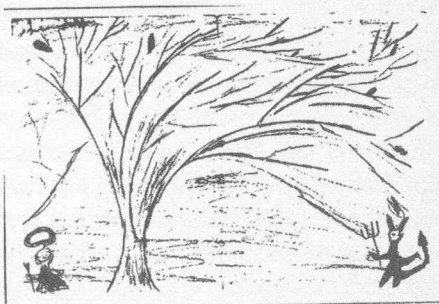
μπαινοβγαίνουν καθημερινά δεκάδες πλασιέ που λανσάρουν τα φάρμακα των εταιρειών που αντιπροσωπεύουν. Οι γιατροί άμεσα επωφελοούμενοι από τις πωλήσεις των φαρμάκων έρχονται σε συνεννόηση πάντα με τις εταιρείες παίρνοντας τη μίζα που τους αντιστοιχεί. Το ίδιο ισχύει και για όλα τα ψυχιατρεία και άσυλα, από τα πιο κλειστά έως τα πιο "ελευθεριακά". Μια τεράστια επιχείρηση βασιζόμενη στον πόνο, στην αμάθεια και στην τυφλή υπακοή των "ασθενών", αλλά και στην αυθεντία, το κύρος και τον επιστημονικό μανδύα των ψυχιάτρων. Αρκεί να αναφέρουμε ότι η γνωστή εταιρεία La Roche έως το 1973 μέσα σε δέκα χρόνια είχε ξοδέψει 200.000.000 δολάρια!!! για την διάδοση και την διαφήμιση του Valium. Βέβαια το 90% τον εισπράξεων της το είχε κάνει από αυτό και από ένα άλλο ψυχοφαρμακού. Η εν λόγω εταιρεία είναι από τις πιο μεγάλες στην φαρμακοβιομηχανία. Ενώ το γνωστό αντικαταθλιπτικό Prozac, το 1997, οι πωλήσεις του έφταναν 2,56 δις δολάρια και 30 εκατομμύρια άνθρωποι σ' όλο τον κόσμο είχαν κάνει κούρα με αυτό. Αντιλαμβανόμαστε ότι τα όρια κέρδους είναι τεράστια και οι ζωές που χάνονται ή καταστρέφονται μη υπολογίσιμο μέγεθος από τ' αφεντικά. **Η χρήση τους έχει αποποινικοποιηθεί και έχει απενοχοποιηθεί στις συνειδήσεις και θεωρείται τόσο φυσιολογική όσο η κατάποση μιας ασπιρίνης.** Στην Ελλάδα μόνο το 2000 καταναλώθηκαν 258.000.000 χάπια: αγχολυτικά, αντικαταθλιπτικά, υπνωτικά και ηρεμιστικά ("ΤΑ ΝΕΑ" 4/01). Ενδεικτικό είναι το γεγονός ότι οι περισσότεροι μεσήλικες και ηλικιωμένοι λειτουργούν την ημέρα και κοιμούνται την νύχτα με (ψυχο)φάρμακα.

Ακόμα, οι φαρμακοβιομηχανίες βρίσκονται σε αगाστή συνεργασία προσφέροντας υπηρεσίες στα σώματα ασφαλείας και στη μιλιταριστική μηχανή. Οι γιατροί - ερευνητές των φαρμακοβιομηχανιών, έχοντας άμεση και ελεύθερη πρόσβαση και ελευθερία κινήσεων μέσα στα άσυλα, βρήκαν ένα απεριόριστο πεδίο πειραματισμού για την απόκτηση γνώσεων και εξουσίας πάνω στους έγκλειστους (όπως οι ναζί πάνω σε εβραίους, ομοφυλόφιλους και τσιγγάνους). Πειράματα για λογαριασμό του στρατού και της αστυνομίας. Χιλιάδες άνθρωποι δολοφονήθηκαν, έπαθαν ανεπίστρεπτες βλάβες ή έμειναν φυτά, επειδή

πιο οργανωμένη οικονομική διαχείριση (ιδιωτικοποίηση της ψυχικής υγείας) και μεθοδεύει επίσημα την παραγωγικότητα του θεωρούμενου ασθενή (είτε ως φθινό εργατικό δυναμικό, είτε ως πειραματόζωο, είτε ως αποθήκη ανθρώπινου υλικού). Με τη μεταρρύθμιση ανοίγουν στην ουσία πολλή μικρά άσπια. Για τον Ειδικό δημιουργούνται περισσότερες θέσεις εργασίας και αποκτά ένα πιο κοινωνικό προσωπείο, πουλώντας ψυχολογική υποστήριξη και χάπια. Ένα προσωπείο που ταιριάζει στους καιρούς μας, δηλαδή πιο επιστημονικά ανθρώπινο. Μπορούμε να παρατηρήσουμε κάποιες βελτιώσεις σε σχέση με παλιότερα, αλλά κανείς δε μπορεί να καυχηθεί γι' αυτές, εφ' όσον υπάρχουν ακόμα άτομα δεμένα στα κρεβάτια τους. Επειδή δεν έχει αγγιχτεί η ουσία της τρέλλας, οι οποιεσδήποτε βελτιώσεις είναι επιφανειακές και αποσπασματικές. Άλλωστε, ας μην ξεχνάμε, ότι η ψυχιατρική μεταρρύθμιση πάτησε πάνω και αφομοίωσε τις ιδέες και πρακτικές ανταγωνιστικών εγχειρημάτων του πρόσφατου παρελθόντος (βλέπε Μέρος 3), μέχρι το σημείο που τη βόλευαν.

Η ψυχιατρική μεταρρύθμιση τελικά άνοιξε δρόμους για τη γενικότερη ψυχιατρικοποίηση των "φυσιολογικών", ή αγκαλιάστηκε ως απελευθερωτική, γιατί μια κοινωνία έχει ήδη αποδεχτεί την "αρρώστια του διαφορετικού";

Το 1982 η Ελλάδα αποφασίζει να αναδιοργανώσει το εθνικό σύστημα υγείας και κατ' επέκταση και την ψυχική υγεία. Το 1984 η ΕΟΚ χρηματοδοτεί κατά 55% το συγχρονισμό της Ελλάδας με το ευρωπαϊκό ψυχιατρικό μοντέλο: ενίσχυση της κοινοτικής ψυχιατρικής και αντιμετώπιση της χρονιότητας στο εσωτερικό των ψυχιατρείων. Αυτό πρακτικά σήμαινε ότι έπρεπε να δημιουργηθούν περιφερειακοί τομείς ψυχικής υγείας

ταυτότητας του ασθενή. Βασιζόταν στις αρχές της ισότιμης αναγνώρισης, της συνεργασίας, της αλληλεγγύης, της αλληλοβοήθειας μεταξύ των "ασθενών" και των "γιατρών".

Τρόπος λειτουργίας

Οι χώροι του Σ.Ρ.Κ. λειτουργούσαν σε 24ωρη βάση όπου υπήρχαν πάντα ασθενείς και τηλεφωνική υποστήριξη. Υπήρχε ένα συλλογικό ταμείο για όλα τα έξοδα (φάρμακα, υλικό αντιπληροφόρησης, καθημερινές ανάγκες κ.α.). Υπήρχαν οι ομάδες ατομικής ζύμωσης- συνάντηση 2 ατόμων όσο συχνά επιθυμούσαν-, ομαδικής ζύμωσης- συνάντηση μέχρι 12 ατόμων δυο φορές την εβδομάδα για δυό ώρες περίπου- όπου το άτομο μάθαινε να παίρνει πρωτοβουλίες, συζητούσε τα προβλήματά του, αποκτούσε αυτοπεποίθηση, λειτουργούσε και σκεφτόταν συλλογικά. Ακόμα υπήρχαν και οι κύκλοι εργασίας- 10 με 30 άτομα μία φορά την εβδομάδα, ανοιχτοί στον οποιοδήποτε-, εκεί συζητούσαν, με αφορμή πολιτικά βιβλία, διάφορα ζητήματα πολιτικά, οικονομικά, επιστημονικά με τη βοήθεια της διαλεκτικής. Κάθε ασθενής αποκτούσε εφόδια και όταν ένωθε έτοιμος βοηθούσε τους νέους στις ομάδες ατομικής ζύμωσης. Το Σ.Ρ.Κ. για να κοινωνικοποιήσει την πρακτική του, εξέδιδε ένα έντυπο αντιπληροφόρησης, και χρησιμοποιούσε τον πολυεστιάκο επεκτατισμό, δηλαδή τη ζύμωση προς τα έξω, με σκοπό τη δημιουργία παρόμοιων κοινοτήτων ή την διάδοση των ιδεών.

Σύντομο ιστορικό

5/02/1970: Η πρώτη γενική συνέλευση ασθενών στην ιστορία της ψυχιατρικής, που λαμβάνει χώρα στην ψυχιατρική κλινική του πανεπιστημίου της Χαϊδεβέργης. Οι ασθενείς, κάνοντας πολλοί από αυτούς απεργία πείνας, απαιτούν την αποπομπή του διευθυντή της κλινικής Δρ Κρετς, ο οποίος ήταν υπεύθυνος για τη διάλυση πολλών θεραπευτικών ομάδων, την επιστροφή του Δρ Χούμπερ και το δικαίωμά τους στη θεραπεία.

6/07/1970: Έπειτα από μια περίοδο τεσσάρων μηνών, που τίποτα δεν είχε δοθεί από τα αιτήματα,

που θα μπορούσαν να καλύπτουν σε 24ωρη βάση τακτικά και έκτατα περιστατικά, να λειτουργούν ψυχιατρικές μονάδες στα Γενικά νοσοκομεία, για βραχύχρονη νοσηλεία, ξενώνες βραχείας παραμονής για οξεία περιστατικά καθώς και κέντρα επαγγελματικής κατάρτισης. Έτσι κάποιος ιδρυματοποιημένος από τα πολλή χρόνια εγκλεισμού, που έχει χάσει βασικές κοινωνικές δεξιότητες, από το πώς να χρησιμοποιεί τα μέσα συγκοινωνίας, ως

την ικανότητα να εργαστεί, θα μπορεί να απευθύνεται κάπου την ώρα που αισθάνεται ότι χρειάζεται βοήθεια, είτε για επαγγελματική εκπαίδευση, είτε για προβλήματα στέγασης. Είτε ακόμη και για ιατρική νοσηλεία που όμως θα του παρέχεται από εξωτερικά ιατρεία και η παραμονή του στο νοσοκομείο θα είναι βραχυχρόνια, όπως ακριβώς γίνεται με τα έκτατα περιστατικά στα γενικά νοσοκομεία σήμερα. Με αυτόν τον τρόπο θα μπορούσε να αποφευχθεί το φαινόμενο της περιστρεφόμενης πόρτας, δηλαδή χρόνια εγκλειστοί που αποφασίζεται η εξαγωγή τους, να επιστρέφουν στα άσυλα, λόγω της αδυναμίας

Εγκλειστοί κρεμασμένοι από τα κάγκελα
ψυχατρείου, διαμαρτύρονται

τους να ανταποκριθούν στις απαιτήσεις του έξω κόσμου.

Το 1987 την ελλήδα επισκέπτεται επιτροπή εμπειρογνομένων για να επιθεωρήσει τις ενέργειες που έχουν γίνει. Κύριος στόχος της είναι να διαγνώσει τον ενεχόμενο κίνδυνο χρησιμοποίησης των χρημάτων στην ανοικοδόμηση των παλιών ασύλων, χωρίς να αλληλέξει η θεραπευτική μέθοδος. Τελικά, "απουσία στοιχείων", περιορίζεται σε μια γενική θεώρηση συμπερασμάτων.

οι ασθενείς προχωράνε σε κατάληψη των γραφείων του πρώτνη Ρέντοφ, διεκδικώντας κτήριο για να στεγάζονται, με όλο τον απαραίτητο εξοπλισμό, και δωρεάν φάρμακα.

14/11/1970: Παίρνεται η πρώτη απόφαση έξωσης του SPK και εναντίον του γιατρού Χούμπερ, από τον υπουργό παιδείας, σε συνεννόηση με το ιατρικό κατεστημένο.

24.11/1970: Η σύγκλητος, έπειτα από μυστική συνεδρίαση, αποφασίζει ότι το SPK δεν αποτελεί πανεπιστημιακό θεσμό.

10/04/1971: "Αυτοκτονεί" η Μ. μέλος του SPK. Το SPK, μέσω ενός εντύπου αντιπληροφόρησης που εκδίδει, υποστηρίζει ότι η αυτοκτονία είναι ανθρωποκτονία και κατηγορεί ανοικτά τους ηθικούς και φυσικούς αυτοουργούς "...αλλά τα εγκλήματα που διαπράχθηκαν από τη κλίκα των δολοφόνων με το λευκό κολάρο (σ.σ. υπουργός παιδείας), το Ρέντοφ και τα υπόλοιπα γιατρογούρουνα, θα πέσουν πάνω στα κεφάλια τους..."

13/05/1971: Εξαγγέλλεται νέα απόφαση έξωσης για το SPK με ημερομηνία 22/07/1971, ενώ ο πόλεμος από τον τύπο και την εξουσία συνεχίζεται εναντίον του.

21/07/1971: Μια μέρα νωρίτερα από την ημερομηνία έξωσης, εκατοντάδες μπάτσοι με πολιτικά και με στολές, οπλισμένοι με αυτόματα με την υποστήριξη ελικοπτέρων και σκύλων εισβάλλουν στο χώρο του SPK. Η πανεπιστημιακή κοινότητα, φοιτητές & καθηγητές, έμειναν παγερά αδιάφοροι. Η καταστολή υπήρξε ιδιαίτερα σκληρή για τα μέλη του SPK. Συνολικά φυλακίστηκαν 11 ασθενείς σε 8 διαφορετικές φυλακές. Έμειναν χωρίς δικηγόρο για ένα μήνα, στην απομόνωση, με εξαντλητικές ανακρίσεις, στερούμενοι τη θεραπεία τους. Παράλληλα έγιναν έρευνες σε δέκα σπίτια την ώρα που ήταν άδεια. Δύο γιατροί φυλακίστηκαν και παρέμειναν στη φυλακή το περισσότερο χρόνο από όλους τους συλληφθέντες. Οι περισσότεροι καταληψίες ασθενείς είχαν εγκαταλείψει το χώρο, ήδη από την 14/07, λόγω της συνεχόμενης τρομοκρατίας των δυνάμεων ασφαλείας. Παρόλα αυτά η αστυνομία επενέβηκε βίαια, γνωρίζοντας ότι δεν θα έβρισκε αντίσταση.

Το SPK υπάρχει έως τώρα. Τα μέλη του είναι ακόμα "ταγμένα υπέρ της αρρώστιας" και συγκροτούν την

Το Ψ.Ν.Θ. πραγματοποιεί την μεταρρύθμιση στα πλαίσια της καθλωπιστικής ανανέωσης και του εξωραϊσμού της βιτρίνας. Διαμορφώθηκαν οι προσόψεις, φτιάχτηκαν οι κακοτράχαλοι δρόμοι, δημιουργήθηκαν χώροι πράσινου, οι μάντρες όμως ψήλωσαν ακόμη περισσότερο μετά την ανακαίνιση. Εσωτερικά διαχωρίστηκαν με ψευδοτοιχούς οι υπερσυμφορισμένοι θάλαμοι σε μικρότερους και δημιουργήθηκαν χώροι κοινής δραστηριότητας και ψυχαγωγίας. Τέλος δημιουργήθηκε κλινική βραχείας νοσηλείας, ολιγάριθμων κλινών και νοσοκομείο ημέρας με γυμναστήριο, μουσικοθεραπεία, εργοθεραπεία κτλ.

1951, Δρομοκαίτειο: Έγκλειστοι στη γραμμή παραγωγής.

Επίσης από το 1985 ως το 1990, λειτουργεί Μονάδα Επανάταξης (Μ.Ε.) με στόχο την αντιμετώπιση της ασθένειας, τόσο σε επίπεδο κοινωνικής επανάταξης, όσο και σε επίπεδο επαγγελματικής αποκατάστασης. Ανοίγουν πάνω από δέκα διαμερίσματα-ξενώνες μέσα στην πόλη και ιδρύεται ομάδα ψυχοκοινωνικής υποστήριξης αστικού τύπου, η οποία ενθαρρύνει τη ζωή των ασθενών μέσα στην πόλη. Τέλος δημιουργούνται οι πρώτες μονάδες επαγγελματικής αποκατάστασης και συγκροτούνται οι πρώτες συνεταιριστικές θεραπευτικές μονάδες που πλέον οργανώνονται σε δίκτυο από συνεταιριστικές μονάδες. Η κύρια φιλοσοφία των συνεταιριστικών αυτών μονάδων είναι "η δημιουργία των προϋποθέσεων, τόσο στο ίδιο το άτομο αλλιώς και στο πλαίσιο των κοινωνικών συνθηκών για την επανένταξη μέσω της αυτονόμησης κι όχι μέσω της αφομοίωσης τεχνικών εργασιακής πειθαρχίας".

Ουσιαστικά τα περισσότερα διαμερίσματα δημιουργήθηκαν περιφερειακά των

"τάξη των ασθενών". Τονίζουν ότι "... η υγεία είναι μια βιολογική - ναζιστική φαντασιοπληξία... και η επιστήμη ως ιστορία των νικητών μας μεταβάλλει σε εμπορεύματα..." . Μιλάνε για την "γονίδιο-κτονική γενοκτονία: Το καινούργιο μέσο παραγωγής είναι η ανθρώπινη βιομάζα, το ανθρώπινο σώμα με τα όργανα του, δηλαδή το κάθε ατομικό κύτταρο του (100 δισεκατομμύρια κύτταρα εγκεφάλου, το καθένα πολύτιμη πρώτη ύλη). Το καθένα έχει ατελείωτη αξία και δεν πρέπει να γίνει σπατάλη, διότι από το κάθε κύτταρο μπορεί να κλωνοποιηθεί ένας επιπλέον "άνθρωπος", ως αντίγραφο ή ως ζωντανή αποθήκη ανταλλακτικών." "Είναι ζήτημα της τάξης στην οποία ανήκει κανείς και το καθορίζουν οι γιατροί: να ανήκει κανείς σε εκείνους που τοποθετούνται στον προϋπολογισμό του θανάτου ή στους άλλους τους "εκλεκτούς" για τη μεταμόσχευση οργάνων; ... Άλλωστε η πρόοδος της επιστήμης θα βρίσκει κάτι άρρωστο στον καθένα μας, στην κληρονομική καταβολή του καθένα..." .

Επίσης, ξεκαθαρίζουν ότι δεν έχουν καμία σχέση με ένοπλες οργανώσεις όπως η RAF (είχαν κατηγορηθεί το 1971 γι' αυτό) ή με πολιτικό-ακτιβιστές (κίνημα '68), με ομάδες και συλλόγους αυτοβοήθειας, αλλά είχαν και έχουν σχέση με την αρρώστια ενάντια στον ιατροκαπιταλισμό. Γι' αυτούς η διαχωριστική γραμμή περνάει ανάμεσα στην τάξη των ασθενών και την τάξη των ιατρών. Στην τάξη των γιατρών τοποθετούν και οποιονδήποτε είναι ανεκτικός απέναντι στην ιατρική νόρμα: όποιος δεν παλεύει εναντίον της, την υποστηρίζει.

Biomechanoid Landscape,
H. R. Giger, 1976

πόλεων, αφού η μη ανοχή των ντόπιων κατοίκων περιθωριοποίησε τους νέους γείτονες. Η τοπική κοινωνία είχε ενσωματώσει το φόβο για την ψυχική ασθένεια και μια τέτοια μετακίνηση τη βρήκε αντιμέτωπη.

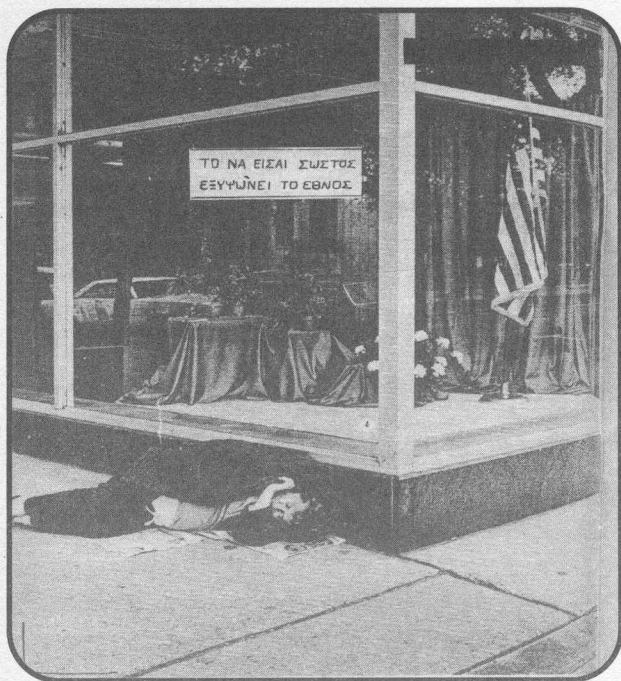
Λίγα λόγια για τη μεταρρύθμιση (τι προέβλεπε έχει αναφερθεί παραπάνω) όσον αφορά στο ψυχιατρείο της Λέρου.

-Η αποασυλοποίηση έγινε μέσα στο άσυλο: τα κονδύλια χρησιμοποιήθηκαν για την ανακατασκευή κτιρίων μέσα στις εγκαταστάσεις, όπου και μεταφέρθηκαν επιθεκτικά κάποιοι εγκληματίες. Το τεχνικό γραφείο που ανέλαβε το έργο ήταν του δημάρχου της Λέρου και πρώην διευθυντή του Κ.Θ.Λ., κ. Αντάρτη!

-Κάποιες προσπάθειες για αυτοεξυπηρέτηση και επανένταξη των ασθενών ήρθαν σε

αντίθεση με την υπόλοιπη κοινωνία του νησιού. Άλλωστε τα ποσοστά ανεργίας ήταν μεγάλα και το κλείσιμο του ψυχιατρείου θα δημιουργούσε άλλα κοινωνικά-οικονομικά προβλήματα.

Με συνέπεια, η εικόνα της Λέρου να συνεχίζει να είναι το ίδιο άθλια, να γεννά τη φρίκη και να γκρεμίζει τη βιτρίνα της μεταρρύθμισης. Όμως μέχρι το 1987, τα χρήματα που το 1984 είχαν δοθεί από την ΕΟΚ για κλείσιμο των ψυχιατρείων, έχουν δαπανηθεί για την κατασκευή βοηθητικών κτηρίων μέσα στο χώρο του ψυχιατρείου, με αποτέλεσμα αυτό να διογκώνεται και να αναπαράγεται η ιδρυματική πραγματικότητα. Το 1988 υπογράφεται κατεπείγουσα υπουργική απόφαση για μεταφορά των ασθενών σε ξενώνες διαμερίσματα με σκοπό το κλείσιμο του ψυχιατρείου μέσα στα επόμενα πέντε χρόνια.

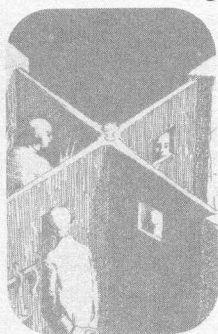
Η απόφαση αυτή μεταφέρει τις ιδρυματικές πρακτικές στη μικρότερη κλίμακα των διαμερισμάτων-ξενώνων, με κλειδωμένες πόρτες, ωρολόγια προγράμματα, φάρμακα.

Η μεταφορά των εγκληματιών σε νέους χώρους των 10-15 ατόμων κοντά στους τόπους καταγωγής τους, δε ρύνει το πρόβλημα, αλλιά το διαχέει σε πολλές μικρές "Λέρους".

Στην αρχή της δεκαετίας του '90 ξεκινάει μια περίοδος πολιτικών ανακατατάξεων μετά τις εκλογές και ταυτόχρονα αποηολισμού των αποτελεσμάτων των ευρωπαϊκών χρηματοδοτήσεων: οι γνωστές μετακινήσεις εργαζομένων στο χώρο με κομματικά κριτήρια, οι προοδευτικές ρήσεις, μόνον ως το σημείο που δεν αμφισβητείται η κυριαρχία τους. Η αποϊδρυματοποίηση δηλαδή προχωράει παράλληλα με την ύπαρξη του ιδρύματος κι όχι αμφισβητώντας το. Οι συνεταιριστικές θεραπευτικές μονάδες μπαίνουν στο στόχαστρο της νέας διοίκησης που σφετερίζεται την όποια αυτονομία τους και τις χρησιμοποιεί, αποκλειστικά ως μέσο διαφήμισης. Γενικά και όλες οι νέες αποφάσεις είναι διασπαστικές και χωρίς καμιά συνέχεια. Χαρακτηρίζονται από μια ρουσφετολογία και μια τάση συντήρησης του καθεστώτος.

Παρόλη όμως την αρνητική εικόνα, η αλήθεια είναι ότι στη Θεσσαλονίκη επετεύχθη κάτι

πολύ σημαντικό. Διαταράχθηκε η ιδρυματική ησυχία και καταγγέλλθηκε πρακτικά το άσυλο ως χώρος παθογόνος, ως χώρος κοινωνικού αποκλεισμού ενώ μέσα από όλη αυτή τη διαδικασία αποκτήθηκε η κατάλληλη εμπειρία και καλλιιεργήθηκε η αντίληψη, σε επαγγελματίες και μη, της δυνατότητας, κοινωνικής επανένταξης των ασθενών ενώ και για αυτούς όλες αυτές οι εμπειρίες λειτούργησαν θετικά. Η "ανάδευση" της κατάστασης στο Ψ.Ν.Θ. οδήγησε και στην αναζήτηση, από το προσωπικό, νέων ρόλων και πρακτικών και στην αποϊδρυματοποίηση των ιδίων. Αν και η αλήθεια είναι ότι **το άσυλο διατηρεί ακόμη τον ηγεμονικό του ρόλο**, ωστόσο, η εμπειρία της θεσσαλονίκης αποτελεί μια από τις σημαντικότερες στιγμές στην πορεία της ελληνικής ψυχιατρικής μεταρρύθμισης σε σχέση με την καθημερινότητα των εγκλείστων. Επιπλέον, η περίοδος αυτή είναι και η περίοδος κατά την οποία ουσιαστικά παίρνουν "σάρκα και οστά" οι εξωνοσοκομειακές δομές στεγαστικής αποκατάστασης (το ημιαυτόνομα διαμερίσματα), που βέβαια με την πάροδο του χρόνου εξελίχθηκαν σε μικρά άσυλα.

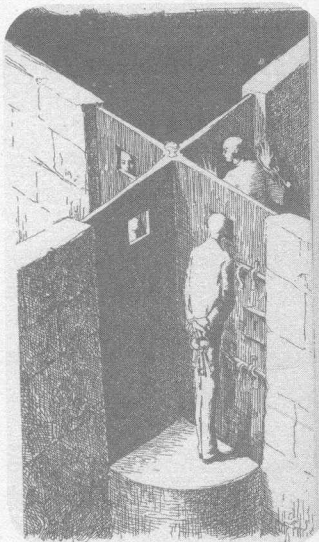

Με τα ήφτα της Ε.Ε η κυβέρνηση προχωρά σε θεαματικές αληά κούφιες παρεμβάσεις που εξυπηρετούν αποκλειστικά τα συμφέροντά της και την εικόνα της στο εξωτερικό. Ουσιαστικά η **"μεγαλήνωση"** μεταρρύθμιση μεταφράζεται σε **αποσυμφόριση του ψυχιατρείου**, και μάλιστα, χωρίς την προηγούμενη προετοιμασία των ασθενών για την μετακόμισή τους σε άλλες, μικρότερου τύπου δομές (οικοτροφεία, ξενώνες διαμερίσματα).

Το 1995 τελειώνει η περίοδος χρηματοδότησης από την Ευρώπη και η ομάδα των εμπειρογνομόνων που επισκέπτεται την Ελήάδα διαπιστώνει ότι η κατάσταση στην ψυχική υγεία παραμένει η ίδια, ίσως και χειρότερη. Επικρατούν ιδιαίτερα ασυλικές συνθήκες, απάνθρωπες και εξευτελιστικές. Οι νέες δομές, ξενώνες, διαμερίσματα, έχουν λίγους ασθενείς και δεν προσφέρουν έργο, ενώ βρίσκονται απομονωμένοι, μακριά από τον "πολιτισμό", με υπεράριθμο και ανειδίκευτο προσωπικό και οδεύουν να γίνουν νέοι χώροι αποκλεισμού. Κανένα από αυτά τα προγράμματα δεν έχει επισήμως θεσμοθετηθεί από το κράτος και συνεπώς δεν επιχορηγείται από αυτό.

Η ήυση που βρίσκεται για τη χρηματοδότηση των προγραμμάτων είναι να ενταχθούν στη Ευρωπαϊκή πολιτική για **"Την καταπολέμηση του αποκλεισμού από την αγορά εργασίας"**. Είναι η περίοδος που η Ευρωπαϊκή κοινότητα χρησιμοποιεί τους ψυχικά ασθενείς επίσημα σε μια προσπάθεια παροχής φτηνών εργατικών χεριών στην παραγωγή, ενώ παράλληλα βελτιώνει την εικόνα της πρόνοιας, εν όψει της αυξανόμενης ανεργίας, του ανταγωνισμού και της ταυτόχρονης διακοπής των κρατικών δαπανών για την ψυχική υγεία.

Μέσα σε αυτό το κήμα οι ειδικοί της ψυχικής υγείας αρχίζουν να κινητοποιούνται για τη βελτίωση των συνθηκών. Ασκοούν κριτική στο κράτος, στα Μ.Μ.Ε., ακόμα και στους ίδιους τους Ειδικούς, οι οποίοι είναι φορείς της ιδρυματικής ιδεολογίας και δεν έρχονται σε ρήξη με το σύστημα. Αποτέλεσμα των κινητοποιήσεων είναι η επίσκεψη Ευρωπαϊκού επιτρόπου για τις κοινωνικές υποθέσεις στη Λέρο και το Δαφνί το 1998 με στόχο να πιέσει την κυβέρνηση να συμμορφωθεί με τις κατευθυντήριες γραμμές της Ε.Ε.

Έτσι το 1999 ψηφίζεται από την κυβέρνηση νόμος, ο οποίος εντάσσει ουσιαστικά όλη τα προγράμματα στα κοινοτικά πακέτα στήριξης και αποποιείται ουσιαστικά τη χρηματοδότησή τους. **Ενώ το σημαντικότερο είναι η αναβάθμιση του ρόλου του ιδιωτικού τομέα στην ψυχική υγεία** (τάση που διαφαίνεται στο σύνολο της δημόσιας υγείας, με την υποβάθμιση του κράτους πρόνοιας). **Πρόσβαση στους ιδιωτικούς φορείς θα έχουν μόνον οι εύποροι, σε αντίθεση με τους μη προνομιούχους.** Ιδιωτικοί φορείς αποκτούν, θεσμοθετημένα πια, τη δυνατότητα ακούσιας νοσηλείας και υποστηρίζονται με κρατικές χρηματοδοτήσεις να ανοίξουν μονάδες ψυχικής υγείας.

Μαζί με το νόμο θεσμοθετείται και η υλοποίηση του προγράμματος "Ψυχαργός" που χρηματοδοτείται από το τρίτο κοινοτικό πλαίσιο στήριξης και έχει στόχο την άμεση κατάργηση των ψυχιατρείων με τη μεταστέγαση και την επαγγελματική αποκατάσταση των εγκληστών. Το "Ψυχαργός" τρέχει μέχρι και σήμερα, και κάτω από την ομπρέλα του συντελείται αυτό που κατ' ευφημισμό ονομάζεται ψυχιατρική μεταρρύθμιση στην Ελλάδα. Σήμερα πλέον η θεσμοθετημένη αυτή αλληλαγή εκφράζεται με το **διασκορπισμό των εγκληστών του Δαφνίου σε μικρά ιδιωτικά οικοτροφεία** που φυσικά δεν έχουν λόγο να οραματίζονται την ανάπτυξη τέτοιων δεξιοτήτων στους ασυλλοποιημένους, ώστε να μπορέσουν να πατήσουν και πάλι στα δικά τους πόδια. *Για τον ιδιώτη, όπως και για το κράτος, ο πόνος του ψυχικού αποκλεισμού, της ασυλλοποίησης, της ισοπεδωμένης προσωπικότητας μετατρέπεται στυγνά σε κέρδος.*

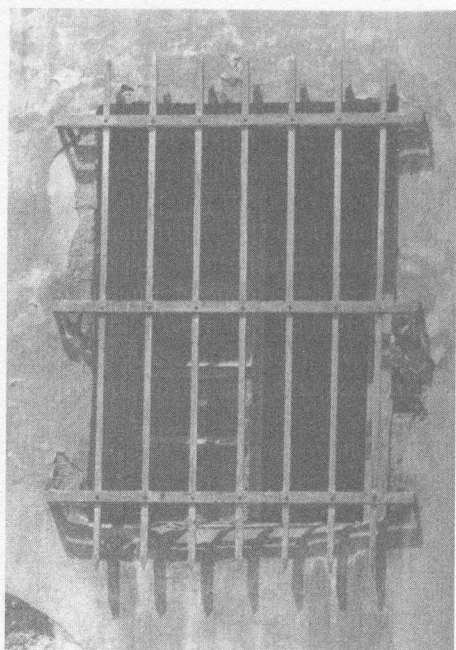
Το 1999 επίσης, ο μεγάλος σεισμός στην Αθήνα, παίρνει την πρωτοβουλία να ρίξει τους τοίχους στο απεχθές ψυχιατρείο του Δαφνίου! Δεν λύνει όμως το πρόβλημα. Οι άστεγοι "ασθενείς" μεταφέρονται και στοιβάζονται σε ράντζα, άηλων παρόμοιων ιδρυμάτων. Αυτή η υπερσυμφόρηση πάλι αναγκάζει την πολιτεία να τρέξει και να υποπέσει σε τραγικά λάθη, αφού **μοναδικός της στόχος ήταν πάλι η παρουσίαση καλών στατιστικών και η δημιουργία**

της εντύπωσης ότι τα ιδρύματα αδειάζουν, χωρίς να ενδιαφέρεται όμως για τις τύχες των εγκληστών. Στην πραγματικότητα αυτοί, έχουν μεταφερθεί σε ξενοδοχεία προσωρινά, με καγκελόφραχτα όμως παράθυρα για να μην χαλαρώνουν κατά τη διάρκεια των καταναγκαστικών διακοπών!

Στις 30 Ιουλίου 2001 λήγει η πρώτη φάση του "Ψυχαργός". Η ίδρυση ξενώνων της πρώτης φάσης του "Ψυχαργός" και άηλων προγραμμάτων, σε συνδυασμό με τη μείωση των νοσοκομειακών κλινών, χωρίς μετασχηματισμό της λειτουργίας των υπηρεσιών ψυχικής υγείας προδίδει την πολιτική της Ε.Ε., που σκοπό έχει την εκτόνωση των εντάσεων στη διαχείριση αποκλεισμένων ομάδων (που εξακολουθούν να αποτελούν εν δυνάμει φθηνά εργατικά χέρια, ευθύγιστα, στις ανάγκες της οικονομίας, και πειραματόζωα στις ανάγκες της επιστήμης). Ο "εκσυγχρονισμός" που προωθείται μέσω αυτών των προγραμμάτων βασίζεται στην ανυπαρξία ενός κοινωνικού κινήματος για την

χειραφέτηση της "ψυχικής υγείας" και παίρνει τη μορφή απονοσοκομειοποίησης, εγκατάλειψης δηλαδή πρώην εγκληστών μετά την έξοδό τους από τα ψυχιατρεία.

Η τάση για αριθμητική συρρίκνωση των κλινών στα ψυχιατρεία- που θα οδηγήσει στο

τελικό κλείσιμό τους, χωρίς ταυτόχρονη πρόνοια για το τι μπορούν να κάνουν όλα αυτά τα άτομα μετά- θυμίζει την απονοσοκομειοποίηση του Ρήγκαν, όταν το κλείσιμο των ψυχιατρείων στην Αμερική του '80 έφερε ένα κύμα αστέγων, εξαθλιωμένων και πεινασμένων πρώην εγκλειστών.

Όλη αυτή η στάση της πολιτικής εξουσίας και οι καταστροφικές της αποφάσεις είχαν ως αποτέλεσμα τη μεταχείριση των ασθενών ως αντικειμένων και όπως πάντα ως ανθρώπων τελευταίας διαλογής χωρίς αξιοπρέπεια και συναισθήματα. Για μία ακόμη φορά η ιστορία, στην ελληνική ψυχιατρική επαναλαμβάνεται. Αυτό δηλαδή που συνέβη στις αρχές του '60 στη Λέρο με τη βίαιη μεταφορά των εγκλειστών εκεί, συμβαίνει και το 2000 με την επιβεβλημένη διασπορά τους στα οικοτροφεία. Η διαφορά είναι ότι τότε η πρακτική αυτή κατακρίθηκε και διακόπηκε, ενώ σήμερα προβάλλεται και προωθείται ως ριζοσπαστική λύση.

Σήμερα στην Ελλάδα η επιβεβλημένη μεταρρύθμιση προσωποποιείται σε μερικούς καρχαρίες επιχειρηματίες, που επισήμως ονομάζονται νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου και με αυτόν τον τίτλο ροκανίζουν τα χρήματα που η Ε.Ε. προόριζε για την "εξυγίανση" του συστήματος ψυχικής υγείας. Τα πρόσωπα αυτά, ως τώρα άσχετα και παντελώς αδιάφορα για το χώρο της ψυχικής υγείας (όπως και τόσοι άλλοι που καταπιάστηκαν με αυτό το θέμα), τον βρήκαν ξέφραγο αμπέλι και με περίσσια αυθαιρεσία και απληστία όρμησαν να τον ληληλατήσουν. Έτσι, ενώ φαίνεται να κόπτονται για την καλή χρήση των πόρων στην οργάνωση δομών που εξασφαλίζουν στον ασθενή (ένοικο τώρα πια) καλύτερες συνθήκες ζωής, στην πραγματικότητα δεν κάνουν τίποτε άλλο από το να διασπείρουν πολλά μικρά ιδρύματα. Υπό τη διεύθυνση των 5-10 αυτών ευυπόληπτων προσώπων που το κράτος εμπιστεύτηκε τυφλά, και με το αζημίωτο, οργανώθηκαν "Μη κερδοσκοπικές εταιρείες" που στόχο έχουν τη δημιουργία ιδιωτικών οικοτροφείων των 15 ενοίκων, παλιών τροφίμων μεγάλων ψυχιατρείων.

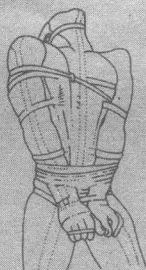
Στα νέα αυτά μικρά άσυλα η φιλοσοφία παραμένει η ίδια, πόρτες κλειδωμένες, χαπάκωμα, καταστολή κτλ. Και για τον ενάμιση χρόνο ακόμα που τα μεγαληπήβολα αυτά εγχειρήματα θα χρηματοδοτούνται ακόμη από την Ε.Ε., όλα δείχνουν ότι η πατέντα λειτουργεί και τους εξυπηρετεί όλους. Όταν όμως η χρηματοδότηση από το τρίτο κοινοτικό πλάνο στήριξης τελειώσει είναι πολύ προφανές ότι για τους "κακόμοιρους τους ενοίκους" θα υπάρξει στεγαστικό πρόβλημα. Βέβαια, τότε, οι σημερινοί "ευυπόληπτοι πολίτες" που σήμερα σηκώνουν στις πλάτες τους με αβάσταχτη υπευθυνότητα και ευαισθησία το βάρος της ψυχιατρικής μεταρρύθμισης στην Ελλάδα, θα έχουν μετατραπεί σε αδηφάγους επιχειρηματίες που θα θησαυρίζουν ανακουφίζοντας τους πλούσιους από τον πόνο της τρέλας. Όσο για τους φτωχούς, άγνωστο είναι μέχρι πότε οι συντάξεις τους θα επαρκούν. Σίγουρα όμως θα συνεχίσουν να είναι χρήσιμοι στην πρόοδο της επιστήμης, ως αναλώσιμα ανθρώπινα δείγματα.

Θα ήταν χαζό να πιστέψουμε ότι οι 10 αυτοί άνθρωποι στοχεύουν στα ψίχουλα που τρώνε τώρα. Οι βθέψεις τους είναι πολύ πιο μεγάλες. Όταν όλη η υγεία θα έχει ιδιωτικοποιηθεί τότε αυτοί θα μονοπωλούν στις επιχειρήσεις της ψυχικής υγείας, αφού μεθοδεύουν ήδη τη διαπραγμάτευση αδειών λειτουργίας τεράστιων και πανάκριβων δομών ψυχικής υγείας, όπου πρόσβαση θα δικαιούνται μονάχα όσοι έχουν να πληρώσουν αδρά.

Λίγα λόγια για τις ανταγωνιστικές κινήσεις στην Ελλάδα του '80

Η ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΕΙΝΑΙ ΘΕΡΑΠΕΥΤΙΚΗ

Τεύχος 1, Αρκαδίου 1982

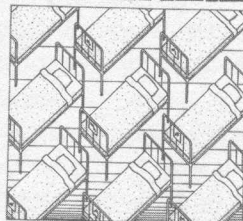
ΚΙΝΗΣΗ ΓΙΑ ΤΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΤΩΝ «ΨΥΧΑΣΘΕΝΩΝ»

Στις αρχές του 1980, ξεκινάει η "ΚΙΝΗΣΗ ΓΙΑ ΤΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΤΩΝ ΨΥΧΑΣΘΕΝΩΝ". Είναι η πρώτη πολιτικοποιημένη ενέργεια ψυχασθενών στην Ελλάδα και εκδίδει ένα περιοδικό με το όνομα "Η ελευθερία είναι θεραπευτική". Επίσης διατηρεί ένα χώρο ως στέκι για συνεύρεση και συζήτηση γύρω από την περιοχή των Εξαρχείων (αρχικά στο τέρμα της Χ. Τρικούπη και αργότερα στην Θεμιστοκλέους). Το περιοδικό

εκδιδόταν μέχρι το 1988, για αργότερα δε γνωρίζουμε. Για την ομάδα διαβάζουμε στην προκήρυξη ίδρυσης: "...Ο "ψυχασθενής" καταλήγει να είναι ο αποδιοπομπαίος τράγος ακόμα και της ίδιας του της οικογένειας. Η οικογένεια, κυρίαρχος κοινωνικός θεσμός, χαρακτηρίζεται από την ίδια δομή ιεραρχίας, την άσκηση βίας, προβολή αξιών, προτύπων και μοντέλων ζωής που αναπαράγουν το εκάστοτε κυρίαρχο κοινωνικό σύστημα.... Βλέποντας έτσι τα προβλήματα που έχουμε ζήσει όλοι μας, άμεσα ή έμμεσα, νοιώθουμε την ανάγκη και τη θέληση να παλέψουμε ενάντια στη μέχρι τώρα παθητικοποίηση και υποταγής μας, για να απελευθερωθούμε από τη συνεχή και αποκλειστική καθοδήγηση των "ειδικών" αναλαμβάνοντας τις τύχες μας στα χέρια μας..."

Ακόμα γύρω στο 1980, αρχίζει και εκδίδεται ένα περιοδικό που ονομάζεται "Η ΤΡΕΛΑ". Το περιοδικό έχει πολιτική θέση και ανταγωνιστική οπτική για την ψυχική ασθένεια, την ψυχιατρική και την διαχείρισή τους. Στα περιεχόμενα συναντάς κείμενα για την αντιψυχιατρική, μαρτυρίες εγκλείστων σε ψυχιατρικά τμήματα φυλακών ή σε άσυλα. Κάνει κριτική στην κρατική νομοθεσία, έχει πληροφορίες για διάφορα άσυλα της Ελλάδας, μεθόδους "θεραπείας" κλπ και τέλος αναφέρεται συχνά στα ανταγωνιστικά κινήματα της ευρώπης (κυρίως της ιταλίας).

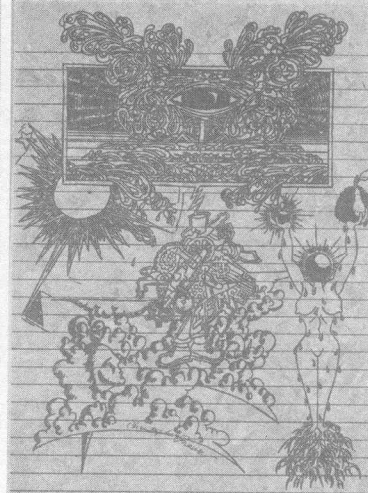
ΕΣΥ+ΕΜΕΙΣ

ΚΙΝΗΣΗ ΓΙΑ ΤΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΤΩΝ «ΨΥΧΑΣΘΕΝΩΝ»

ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΓΚΥΖΗ
ΒΑΦΕΙΟΚΟΡΙΟΥ ΑΠΕΝΑΝΤΙ ΣΤΟ ΓΥΜΝΑΣΙΟ
ΚΥΡΙΑΚΗ 13 ΜΑΪΟΥ 11:00 ΠΜ.
* ΣΧΗΜΑ ΣΥΣΤΗΜΑ ΥΓΕΙΑΣ, ΚΑΙ ΤΩΝ ΤΩΝ ΜΑΡΤΙΝΙ Ε.Ρ.Α.Υ. ΚΑΙ ΚΑΙ ΚΑΙ ΚΑΙ

Η ΤΡΕΛΑ

Στην εποχή μας, λαμβάνοντας υπόψιν την ήττα του ανταγωνιστικού κινήματος μέσα και έξω από τα ψυχιατρεία και την αφομοίωσή του μέσα σε κυβερνητικές "μεταρρυθμίσεις", μπορούμε να υποθέσουμε ότι η κατάσταση είναι χειρότερη από το παρελθόν. *Στην παλιά ψυχιατρική συναντούσαμε:* τα άσυλα, τα ηλεκτροσόκ, τον αυταρχικό ψυχίατρο, ένα αυταρχικό και καταπιεστικό κράτος, με αντικείμενο όσους έχουν εκτραπεί από το φυσιολογικό. *Στη νέα ψυχιατρική βρίσκουμε:* τα κέντρα υγιεινής-νοσοκομεία ημέρας, τα ψυχοφάρμακα, τον "καλοπροαίρετο" ειδικό, το κράτος πρόνοιας, με αντικείμενο όλες τις κοινωνικές συμπεριφορές. Πόσο νέα είναι λοιπόν αυτή η ψυχιατρική; Φαίνεται ότι έχει ανανεωθεί, γιατί ήταν απαραίτητο να επιβιώσει. **Έτσι από την ψυχιατρική του ασύλου, πήγε στην ψυχιατρική της κοινότητας για να βρεθεί σήμερα στην ψυχιατρική της καθημερινής ζωής.**

Οι καινοτομίες της "νέας" ψυχιατρικής.

Οι μεθοδολογίες της σύγχρονης ψυχιατρικής είναι καθαγιασμένες και όχι μόνο κοινωνικά αποδεκτές αλλά και απαραίτητες για την κοινωνική ευημερία. Αφ' ενός ενδείκνυται μια επιστημονικά- πλέον- επικυρωμένη θεραπεία για τους (υποψήφιους) ψυχικά αρρώστους, αφ' ετέρου προβάλλεται μια δυνατότητα αντιμετώπισης προβλημάτων για όλους τους (θεωρούμενους) ψυχικά υγιείς. Αυτές, βέβαια, δεν είναι τόσο πρόσφατες διαπιστώσεις: **όλη η κοινωνία έχει μπει στο target group της ψυχιατρικής από τότε που τα κάθε είδους χαπάκια και θεραπείες δίνουν λύσεις για το κάθε τι.** Από τότε που η κοινωνία **αναζητά έτοιμες λύσεις για το κάθε τι.** Και από τότε που οι τακτικές της ψυχιατρικής έχουν μεταφερθεί σε κάθε πτυχή της ζωής: **από το υπερκινητικό τρίχρονο παιδάκι που έχει ανάγκη παιδοψυχολόγου, στον άτακτο μαθητή που παρακολουθείται από τον ψυχολόγο του σχολείου, μέχρι τον εργαζόμενο που υποβάλλεται σε ψυχολογικά τεστ ως εγγύηση για το προϊόν του.**

Και η νέα ψυχιατρική πραγματικότητα το κατόρθωσε αυτό με δύο όπλα. Με το σιγοντάρισμα άλλων κοινωνικών επιστημών και με την ιδεολογία της πρόληψης. Καταρχήν με **την εφεύρεση και διάχυση και άλλων "κοινωνικών" επιστημών**, όπως ψυχολογία, κοινωνιολογία, ανθρωπολογία, εγκληματολογία κλπ, οι οποίες συνεχίζουν και συμπληρώνουν το ολοκληρωτικό έργο της ψυχιατρικής. Έχοντας ως κοινό άξονα τον αυθαίρετο τρόπο εμφάνισής τους, το βάρος και την ορθότητα των συμπερασμάτων τους, το αδιευκρίνιστο αντικείμενό τους και τον απεριόριστο χώρο δράσης τους. Με τη κοινή τους δράση, κάθε στιγμή, σκέψη, κοινωνικό χαρακτηριστικό, δομή οργάνωσης είτε ατομική είτε συλλογική παρατηρήθηκε, μετρήθηκε, ερμηνεύτηκε και κατατάχθηκε σε μια κατηγορία με απόλυτο τρόπο. Η ζωή διαχωρίστηκε από την πραγματικότητά της και επανασυστάθηκε με επιστημονικούς όρους πάνω σε θεωρητικά, μαθηματικά μοντέλα, που οι λειτουργίες τους θυμίζουν αυτές των μηχανών. Οι παραπάνω επιστήμες, και πολλές ακόμα, είχαν την "τιμητική" τους τις τελευταίες δεκαετίες: ανάθηκαν σε πανάκεια για τις ακολουθίες και τα μυστήρια της ζωής, με συμπεράσματα που το κύρος και η ισχύ τους δε μπορούν να αμφισβητηθούν από κανέναν. Διότι η "εξέλιξη" που έφεραν στη γνώση και στην πρόοδο της ανθρωπότητας ήταν και είναι ανεκτίμητη γι' αυτούς.

Η ψυχιατρική, μιμούμενη όλες τις σύγχρονες επιστήμες έχει εισάγει τον όρο της **πρόληψης**. Η ιδεολογία της πρόληψης είναι δυνατή διότι υπόσχεται να είναι η νέα "λυδία λίθος". Μοιάζει με το χέρι του θεού, που με κατάλληλη επιστημονική καθοδήγηση θα δώσει τέλος σε όλα τα προβλήματα ιατρικής ή κοινωνικής φύσης (αρρώστιας ή αρρωστημένες συμπεριφορές), που μαστίζουν την ανθρωπότητα. Η δύναμη της πρόληψης στηρίζεται στο ότι

θα λύνει το “πρόβλημα” πριν εκδηλωθεί, πριν γίνει ορατό: προτού εκφραστεί, οι ψυχίατροι θα το ανακαλύπτουν και θα το θεραπεύουν.

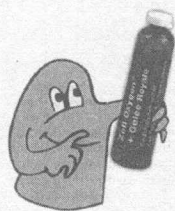
Η ιδεολογία της είναι πραγματικά ύπουλη, γιατί αφενός παίρνει ως δεδομένη την ψυχοπαθολογία της διαφορετικής συμπεριφοράς και αφετέρου σκοτώνει από τις ρίζες του οτιδήποτε πάει να εκφραστεί με ένα διαφορετικό τρόπο. Η σύγχρονη επιστημονική αναζήτηση κατά το μεγαλύτερο μέρος της αφορά στην πρόληψη της προβληματικής συμπεριφοράς, θάβοντας έτσι ακόμα περισσότερο ζητήματα κοινωνικής, πολιτικής ευθύνης ή προσωπικής επιλογής. Σύμφωνα με τα μεγάλα επιστημονικά μυαλά της εποχής μας, η αρχή και το τέλος των προβλημάτων εδράζει στο γενετικό υλικό, στα γονίδια. Και εκεί κινείται το ουσιαστικότερο επίπεδο πρόληψης του μέλλοντος. (Εδώ ανοίγει ένα τεράστιο κεφάλαιο, αυτό της γενετικής, το οποίο όμως ξεφεύγει από τις δυνατότητες και τις απαιτήσεις της δικιάς μας διερεύνησης.)

Η αποίκηση της καθημερινής ζωής από την ψυχιατρική

Η επιστημονικοποίηση της ζωής έχει αλώσει τα περισσότερα, ευτυχώς όχι όλα, πεδία της καθημερινότητας επανακαθορίζοντας το υγιές ανθρώπινο μοντέλο στις κοινωνικές σχέσεις και προφίλ.

Αρχίζοντας από δημοσιεύματα εφημερίδων που επιβεβαιώνουνε ιδεολογήματα ή προκαλούνε νέα, όπως “... ένας στους τέσσερις ευρωπαίους μπορεί να έχει κατάθλιψη και αυτή θα είναι το πρόβλημα στη Δύση έως το 2020” ή “...πάνω από το 20% του πληθυσμού θα υποφέρει από κάποια ψυχική διαταραχή σε κάποια χρονική στιγμή της ζωής του. Η κατάθλιψη καταλαμβάνει την τέταρτη θέση στις δέκα νόσους με τη μεγαλύτερη επιβάρυνση στη δημόσια υγεία.” Οποιοσδήποτε μπορεί να είναι ασθενής. Ο ιδεολογικός νεωτερισμός σε σχέση με το μεσαίωνα είναι διπλός: α) Τώρα αυτό το πρόβλημα το χειριζόμαστε με επιστημονικά μέσα, και β) Η ψυχιατρική έχει απλώσει τα πλοκάμια της, ως ένα σαβουάρ-βιβρ της ανθρώπινης ψυχής, προϋποθέτωντας την επιφανειακή εξάλειψη ταμπού και προκαταλήψεων απέναντι στους “προβληματικούς”- **μελλοντικούς πελάτες**. Υπάρχουν ψυχίατροι, ψυχολόγοι κλπ, που σκύβουν πάνω από το πρόβλημά του ασθενή και τον “βοηθούν”. Άλλοτε με ψυχανάλυση άλλοτε με χάπια, άλλοτε με ομαδική θεραπεία και άλλοτε με το συνδυασμό τους. Οι επιστήμες και οι θεωρίες τους αφορούν, εξηγούν και θέλουν να προβλέπουν τα πάντα. Ο ψυχίατρος θα πρέπει να βρίσκεται και στο πλάι του καθένα, μέσα σε όλα τα μυαλά και τα σπίτια. **Δεν ψάχνει για ασθενείς, αυτοί τον ψάχνουν: Ένας ειδικός για τον καθένα, για την καθεμιά.**

Και το παντού δεν είναι χάρη λόγου, αλλά είναι η πικρή πραγματικότητα. Στο σχολείο οι μαθητές που είτε δεν τα καταφέρνουν στα μαθήματα, είτε είναι ζωηροί ή συνεσταλμένοι, θεωρούνται προβληματικοί. “Λίγο το οικογενειακό περιβάλλον, λίγο ο φόρτος εργασίας και λίγο το ότι γεννήθηκαν αδύναμοι να αντεπεξέρχονται στις δυσκολίες της ζωής” οδηγούν στο συμπέρασμα ότι σχεδόν όλοι οι μαθητές αντιμετωπίζουν ψυχολογικά προβλήματα και χρειάζονται στήριξη από έναν ειδικό, συνήθως παιδοψυχολόγο, ώστε να μην παρεκκλίνουν στο μέλλον. Πρόβλημα θεωρείται η πρωινή ακεφία, το άγχος και τα νεύρα από το φόρτο εργασίας, η δυσπροσαρμοστικότητα κ.α. και μπαίνουν στη ίδια ζυγαριά με τους πόνους στην μέση ή στο κεφάλι ή την δυσκοιλιότητα. Ο συναισθηματικός κόσμος, η συμπεριφορά και οι σκέψεις του μαθητή μετατρέπονται σε ιατρικά προβλήματα. Η επιστήμη βγάζει στάνταρ

όχι μόνο για τον καλό μαθητή, αλλά για τον ψυχικά υγιή, που τώρα πρέπει να ανταπεξέλθει στο δύσκολο επάγγελμα του μαθητή και στο μέλλον του εργαζόμενου.

Στην εργασία τα τεστ ικανότητας, ευφυΐας, παραγωγικότητας, συνεργατικότητας και ότι άλλο μπορεί να επινοήσει το επιστημονικό τους μυαλό, χρησιμοποιούνται για να μετρήσουν και να αξιοποιήσουν τ' αφεντικά τις δυνατότητες του εργατικού δυναμικού. Αλλά και για να δομήσουν ένα πνεύμα "είμαστε μια οικογένεια" και να εκτονώσουν με συζήτηση τυχόν ταξικές αντιδράσεις. Στη βάση των αποτελεσμάτων παράγονται δεκάδες διαχωρίσμοι. Καταρχήν σε ικανούς και μη εργάτες και κατ' επέκταση σε κανονικούς ή μη ανθρώπους, και το αντίστροφο. Έπειτα ανακαλύπτονται οι κατάλληλοι που ανταπεξέρχονται στις πιο πιεστικές συνθήκες, διαφαίνονται τα στελέχη- και όχι μόνο- ως οι πιο ψύχραιμοι και toλμηροί, σύμφωνα πάντα με τους όρους των τέστ. Πραγματοποιούνται ασκήσεις ομαδικής ψυχοθεραπείας που περιλαμβάνουν τη συνεργασία, την "πίστη" στην εταιρεία, το χτίσιμο της "ομαδικότητας" και παράλληλα την ενδυνάμωση της αφοσιωμένης ατομικότητας. Οι εταιρείες ή τα εργοστάσια στελεχώνονται με ψυχολόγους, που ο **ρόλος τους είναι πολυδιάστατος**, ώστε η οργάνωση της εργασίας να είναι ακόμα πιο προσεκτική/ αυστηρή και η παραγωγή /το κέρδος ακόμα μεγαλύτερο. Ο **ψυχολόγος**, ως γιατρός, σκύβει πάνω από τον κάθε εργαζόμενο για να τον "ακούσει", να διαγνώσει τη δυσλειτουργία του, να βρεί μια φόρμουλα, ώστε ή να παραιτηθεί ή να συμμορφωθεί. Ως **manager** δίνει εντολές για τη διαμόρφωση του περιβάλλοντος εργασίας (π.χ. χρώματα, μουσική, χωροθέτηση κλπ.) για την υψηλότερη αποδοτικότητα. Ως το **μακρύ αυτί και χέρι** των αφεντικών, ανάλογα με το συμφέρον της επιχείρησης, αντλεί πληροφορίες από το εργατικό δυναμικό και τις παρέχει στα αφεντικά.

Στα **σώματα ασφαλείας** και στην αστυνομία, οι επιστήμες της ψυχιατρικής και της εγκληματολογίας, βρισκόμενες σε αγαστή συνεργασία, συνεχίζουν να κατασκευάζουν το "προφίλ του παράφρονα εγκληματία του, ψυχασθενή serial killer, του προβληματικού αλήτη, του επιθετικού ψυχικά άρρωστου νεολαΐου,

του μη ψυχικά υγιή μετανάστη, του φανατικού μουσουλμάνου" κλπ, όλο και πιο εμπεριστατωμένα, πιο κοινωνικά διευρυμένα. Οι καινοτομίες του συστήματος έχουν σχέση, από τη μία με την -πλέον κατοχυρωμένη και αιτιολογημένη- δυνατότητα των σωμάτων ασφαλείας για πρόληψη με ιατρικές μεθόδους των παραπάνω- και πολλών περισσότερων παραβατικών συμπεριφορών- και έπειτα καταστολή αυτών ώστε να υπάρχει ασφάλεια και τάξη. Από την άλλη, σε ιδεολογικό επίπεδο, φαινομενικά περνούν τους μπάτσους από ποιοτικό έλεγχο: υποβάλλονται σε ψυχομετρικά τεστ και εξετάσεις για να βρεθεί κατά πόσο είναι ικανοί να οπλοφορούν, να πυροβολούν, να φέρονται ψύχραιμα και με σύνεση, χωρίς τη χρήση παραπάνω βίας από όση οι περιστάσεις απαιτούν. Με τη σφραγίδα της επιστημονικής

αρτιότητας και του υγιούς επαγγελματισμού, η βίαιη συμπεριφορά τους, και οι δολοφονίες που διαπράττουν έχουν

επιστημονικά διαπιστευτήρια και συνεπώς είναι δικαιολογημένες, αποτελεσματικές και αναγκαίες. Οι μπάτσοι "είναι ψυχικά υγιείς" και πολεμούν τις "αρρωστημένες συμπεριφορές". Έτσι η αστυνομία δικαιολογεί το κατασταλτικό της έργο και ταυτόχρονα δικαιώνεται και κατοχυρώνεται στην κοινωνία για το κοινωνικό της "λειτουργήμα". Η εγκληματολογία και τα παρακλάδια της είναι η άμεση επίδραση και το πρακτικό αποτέλεσμα της ψυχιατρικής, πάνω στην επιστημονικοποίηση των θεσμών για τη διατήρηση του νόμου. Πάντα σε άμεση συνάρτηση με όλο το πλέγμα των κοινωνικών σχέσεων,

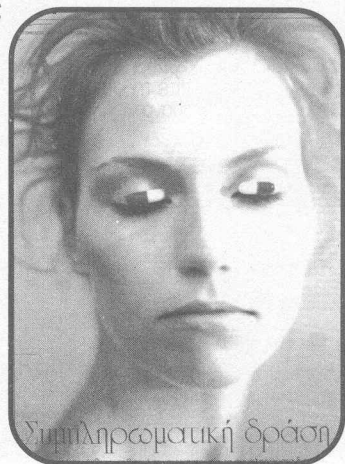
ιδεολογιών, πρακτικών.

Στο στρατό εφαρμόζονται, παρόμοιες τεχνικές με διάφορα ψυχομετρικά τεστ, ώστε να διαλέγονται αυτοί οι τύποι των στρατιωτών που δε θα λυγίζουν και θα φέρνουν σε πέρας το καθήκον τους, σε συνδυασμό όπως προαναφέρθηκε, με κοκτέιλ ψυχοφαρμάκων που όλο και περισσότερο βελτιώνονται.

Στη μοντέρνα οικογένεια είναι όλο και πιο διαδεδομένη η παρακολούθηση και η παροχή συμβουλών από έναν ειδικό για να εξομαλύνει ή να βελτιώσει τις προσωπικές σχέσεις ενδοοικογενειακά ή με τρίτους. **Η οικογένεια θεωρείται σημαντικό κύτταρο της κοινωνίας, διότι εκεί πρέπει να γαλουχηθούν φιλήσυχοι πολίτες και να προληφθούν οποιεσδήποτε "παρεκτροπές"** (αντιδραστικότητα, εγκληματικότητα, μοναχικότητα, τεμπελιά, ομοφυλοφιλία...) Αυτό που έρχεται ως ιδεολογία από τους "πάνω" και αγκαλιάζεται από τους "κάτω" είναι ότι για να λειτουργεί σωστά μια οικογένεια, χρειάζεται

τη διαμεσολάβηση ενός ειδικού που θα δώσει τις κατευθυντήριες γραμμές και εκεί πάνω θα πατήσουν οι δομές, τα χαρακτηριστικά, και οι ενδοοικογενειακές σχέσεις. Έτσι αναπαράγονται οι ρόλοι και φυλακίζονται ακόμα περισσότερο οι άνθρωποι στα στενά δεσμά της οικογένειας. Η διαμεσολάβηση του ειδικού γίνεται σιγά σιγά κανόνας για τη συνέχιση της υγιούς λειτουργίας της. **Ο ρόλος του είναι ύπουλος γιατί εισχωρεί στο σαλόνι, στην κρεβατοκάμαρα ή στο παιδικό δωμάτιο και μεταλλάσσεται από δικαστής σε παιδονόμος** (όταν βαφτίζει προβληματικές διάφορες "φυσιολογικές" εκρήξεις του παιδιού προς τους γονείς του). **Η δύναμή του αντλείται από** τα άτομα που, αφενός, θεωρούνται και θεωρούν τον εαυτό τους ανίκανο, αμαθή και αδύναμο να αυτοδιαχειριστούν τις ανάγκες τους και που αφετέρου προτιμάνε τις έτοιμες λύσεις του ειδικού, πληρώνοντας κάτι παραπάνω. Η οικογένεια είναι κατεχορήν πεδίο αλληλοεμπλεκόμενων και πολλαπλών ρόλων. Υπάρχουν εντάσεις, προστριβές ή αδιαφορία. Αναζητούνται αιτίες που έχουν αφετηρία και ρίζα σε "προβλήματα" της ψυχής, που πολλές φορές έχουν και "μεταφυσικές" ερμηνείες. Έτσι, αν είσαι γυναίκα και πρέπει να προσέχεις το παιδί, να αναπαράγεις την εργατική δύναμη και να αποβλακώνεσαι στην τηλεόραση, και όλη αυτή η κατάσταση σε πνίγει και σε κάνει νευρική, και είτε παίρνεις, είτε όχι, ψυχοφάρμακα, οι λύσεις αναζητούνται στις φόρμες της ψυχιατρικής. Στη σωματική η ψυχολογική βία που δέχτηκες από την οικογένειά σου, στην έμφυτη "πουτανιά" της γυναίκας, στο γενετικό σου κώδικα, άλλα όχι π.χ. στη μόνιμη εσωτερίκευση των συναισθημάτων και την παθητικότητα, κάτι που διδάσκεται από μικρή ηλικία στο ασθενές φύλο.

Ακόμα, μέσα από την τηλεόραση, τον τύπο και τα περιοδικά υπάρχουν εκπομπές και στήλες αντίστοιχα, σε καθημερινή βάση, που αναδεικνύουν την αυθεντία του επιστήμονα και παράλληλα την προβληματικότητα του καθένα/μιας, αναπαράγοντας ρόλους και πρότυπα. Είναι υπερβολικά μεγάλος ο αριθμός διαφημίσεων, ουσιών, ψυχοφαρμάκων που έχουν σχέση με την ψυχική και σωματική υγεία και ευεξία και προβάλλονται στα παραπάνω. Και μόνο από αυτό διαφαίνεται πόσο επικερδής για τ' αφεντικά είναι αυτή η τόσο διευρυμένη αγορά, της **ψυχοκατανάλωσης**- φάρμακα, ψυχαναλυτές κλπ, όσο και των ιδεολογημάτων που κατοχυρώνουν. Αποτελεί κανόνα η στήλη και οι εκπομπές με

Συμπληρωματική δράση

τον/την ψυχίατρο- ψυχολόγο που προσφέρει την γνώμη του σε μια σωρεία καθημερινών διενέξεων (στις σχέσεις με το άλλο φύλο, στις φιλικές, μέσα στην οικογένεια κ.α.) που οι ίδιοι οι αναγνώστες εκλαμβάνουν ως προβληματικές και όχι ως πεδία για ζύμωση και ανταλλαγή. **Η μαζική ύπαρξη αυτών, είναι ένας δείκτης του μεγέθους, που το κοινό έχει αφομοιώσει τον επιστημονικό λόγο στην καθημερινότητά του, καταναλώνοντας έτοιμες συνταγές.** Η αυθεντία του ειδικού τροφοδοτείται από τους θεατές και τους αναγνώστες, που στα πρόσωπα τους βρίσκουν κάποιον για να μοιραστούν τις ανησυχίες τους ή να στηριχθούν στις παραινέσεις του. Έχοντας ήδη εξοστρακίσει από την καθημερινότητά τους τις προσωπικές σχέσεις, η γνώμη ενός φιλικού προσώπου δεν έχει βαρύτητα. Μόνο ο ειδικός ξέρει, μόνο αυτόν ακούμε.

Στη θηλεία βάζουμε το κεφάλι μας μόνοι μας...

Από τα παραπάνω φαίνεται το μέγεθος της προσωπικής ευθύνης του ατόμου όταν το ίδιο επιλέγει να ζει ψυχοκαταναλώνοντας- είτε χάπια, είτε έτοιμες “αλήθειες”, είτε νοοτροπίες. Μιλάμε για την ψυχανάλυση επειδή συμπυκνώνει στη λειτουργία της όχι μόνο την αποθέωση του γιατρού, αλλά και την αποκορύφωση της προσωπικής επιλογής. Ως μέθοδος για τη διατήρηση της ψυχικής ισορροπίας διαφοροποιείται από όλες τις προηγούμενες και εισάγει νέα στοιχεία. **Το άτομο νιώθει ότι κάτι “δεν πάει καλά” με τον εαυτό του.** Στην προσπάθειά του να το ανακαλύψει ανατρέχει στο παρελθόν και πηγαίνει σε έναν ψυχαναλυτή, με τη θέληση του, για να ανακαλύψει τί τον έχει σημαδέψει ανεξίτηλα. Το “πρόβλημα” δεν είναι κάτι που είναι ορατό στους άλλους- το άτομο το βιώνει ως τέτοιο. Είναι πεπεισμένο ότι φίλοι, οικογενειακός κύκλος και γνωστοί δε μπορούν να το βοηθήσουν, δεν έχουν το κύρος, τα εφόδια, ένα “χαρτί” που αποδεικνύει την αλήθεια των λόγων τους, σε αντίθεση με τον ψυχαναλυτή. Με αυτές τις προϋποθέσεις **ο ασθενής-πελάτης είναι πρόθυμος να δεχθεί όλες τις προκάτ αλήθειες και όλες τις έτοιμες λύσεις του.** Οι ψυχαναλυτές κάθονται στα γραφεία τους και περιμένουν τους πελάτες τους. Από την αρχή η σχέση είναι εντελώς πελατιακή: *Εισέρχεσαι στο ιατρείο, κάθεται στην άνετη πολυθρόνα του ψυχαναλυτή, του αναφέρεις εμπειρίες από το παρελθόν σου, έπειτα από μία ώρα τελειώνεις, σου βγάζει ένα κλισέ συμπέρασμα- μια τυποποιημένη διάγνωση σωταρισμένη με επιστημονικά τσιτάτα, πληρώνεις 60-80 ευρώ, του λες ευχαριστώ, κλείνεις το επόμενο ραντεβού, φεύγεις γρήγορα, περιμένει ο επόμενος.* Παρ’ όλα αυτά ο ψυχαναλυτής έχει γίνει η νούμερο ένα επιλογή για ανθρώπους που νιώθουν μόνοι ή θεωρούν τις αναμνήσεις και τις σκέψεις τους παθολογικές, εν δυνάμει “ψυχικά άρρωστες”.

Η ψυχανάλυση προτάθηκε από τον Freud το 1932. Άρχισε να διαδίδεται ως θεραπευτική μέθοδος μέσα στη δεκαετία του '40 και κυρίως μεταπολεμικά. Αλλά μόλις στη δεκαετία του '50 θεωρήθηκε έγκυρη, και τέθηκε μέσα στο '60 και '70 σε μαζική εφαρμογή.

... ανάλογα με την τάξη μας

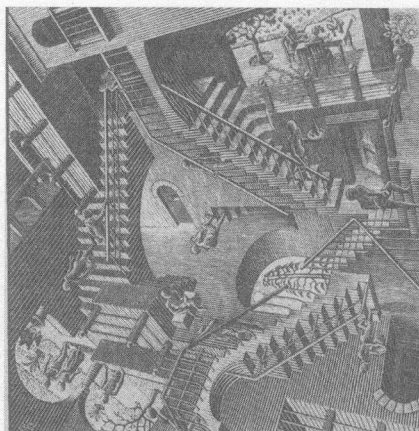
Μια άλλη καινοτομία της σύγχρονης ψυχιατρικής είναι η “ευκαιρία” των επιλογών σε σχέση με τις θεραπευτικές μεθόδους. Επιλογές όμως που εμπεριέχουν ταξικούς διαχωρισμούς. Ο άνεργος, ο εργάτης, ο φτωχός μπορεί να διαλέξει μεταξύ των γιατρών στα δημόσια ψυχιατρεία ή να κλειστεί στο σπίτι του, να αφεθεί να σαπίζει σε δημόσιο ψυχιατρείο ή στα ιδιωτικοποιημένα άσυλα της μεταρρύθμισης, παράλληλα πιθανά να έχει πέσει “με τα μούτρα” στα ψυχοφάρμακα. Πού και πού μπορεί να κάνει και ψυχανάλυση σε δεύτερης κατηγορίας γιατρό. Από την άλλη ο πλούσιος έχει την δυνατότητα να διαλέξει ανάμεσα στην πιο εξελιγμένη φαρμακολογία ή σ’ ένα άσυλο με “ελευθεριακά” χαρακτηριστικά (ατομικό χώρο, ανοικτό, επισκέψεις από φίλους και συγγενείς κλπ). Ανάμεσα σε μία γκάμα καταξιωμένων γιατρών για ψυχανάλυση, και όχι μόνο,

ή σε μια γκάμα θεραπειών: shopping therapy, ταξίδια αναψυχής, γυμναστήρια, γιόγκα κλπ... Ακόμα, στον οικονομικά και κοινωνικά ευκατάστατο, η τρέλα μπορεί να μην αποτελεί πρόβλημα. Όχι επειδή ο περιγυρός του δεν έχει ταμπού και προκαταλήψεις, αλλά κυρίως επειδή υπάρχουν τα φράγκα και η συμπεριφορά του μπορεί να εκληφθεί ως καλλιτεχνικό ταλέντο ή βίτσιο της τάξης του. Αντίθετα στο φτωχό, τον άνεργο, τον εργάτη, η δυσπροσαρμοστική συμπεριφορά έχει ως αποτέλεσμα την απώλεια εισοδήματος από την εργασία, το ρατσισμό, και εν τέλει τον κοινωνικό αποκλεισμό. Ο στιγματισμός του ως τρελός έχει δηλαδή άμεσο αρνητικό αντίκτυπο στη ζωή του. Στα περισσότερα μυαλά ο φτωχός είναι κακόμοιρος που βρέθηκε σ' αυτήν την θέση, ενώ ο πλούσιος απλά άτυχος.

Αντί επιλόγου

Η επιστημονικοποίηση της καθημερινής ζωής έφερε από τη μία, **την αναγκαιότητα της τακτοποίησης του κάθε μυαλού**, και από την άλλη την **κατασκευή ενός μοντέλου για την ψυχική υγεία και σωστή συμπεριφορά** που ανταποκρίνεται στα όλο και πιο στενά στάνταρ των ψυχιάτρων και των δορυφόρων τους. *Τακτοποιούνται οι άνθρωποι σε ρόλους, που έχουν οριστεί ως κοινωνικά ή οικονομικά χρήσιμοι.* Το παιχνίδι των ρόλων είναι σικέ:

εκ των προτέρων γνωστές οι απαιτήσεις, η αμοιβή αλλά και η τιμωρία. Όταν δε διαλέξεις έναν από τους προτεινόμενους κοινωνικούς ρόλους, οι ψυχολόγοι και οι υπόλοιποι θα σου φορέσουν έναν από τους δικούς τους, έτσι για να μην είσαι αταξινόμητος. Όταν διαλέξεις, επιβραβεύουν την επιλογή σου, **δίνοντας κατευθύνσεις για το παρόν και κυρίως για το μέλλον.** Αυτοί που δίνουν τις κατευθύνσεις δε βρίσκονται μόνο στο επιστημονικό περιβάλλον, μπορεί να είναι το αφεντικό στη δουλειά, ένας μπάτσος ή ένας δικαστής, ένας "ευαίσθητος" πολίτης ή ένας στοργικός πατέρας, ένας καταξιωμένος καλλιτέχνης και πολλοί άλλοι...

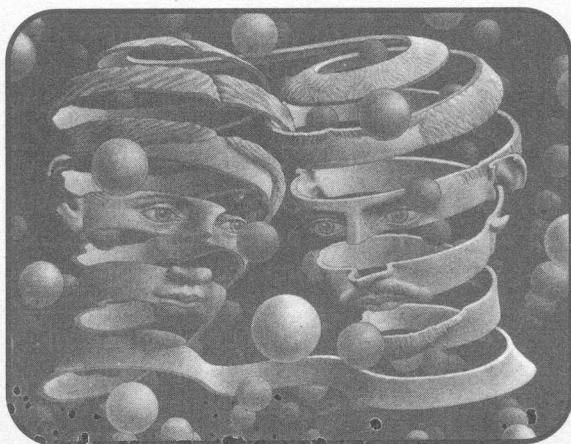
Ο καπιταλισμός έρχεται να δώσει λύσεις σε ό,τι έχει ο ίδιος γεννήσει ή έχει ονομάσει πρόβλημα: αϋπνίες, εξάντληση, υπερένταση, μοναξιά, πεσμένη ή ανύπαρκτη ερωτική διάθεση, μελαγχολία... Και για να αντεπεξέρχεται κάποιος στα παραπάνω, αν θέλει να θεωρείται φυσιολογικός, πρέπει να καταναλώνει μια τεράστια γκάμα χαπιών. Με συνέπεια όλοι να μπαίνουν στην υπηρεσία του κέρδους. Οι έγκλειστοι, που τα σώματα και η ψυχή τους, κατακρεουργούνται στα πειράματα, για την ανακάλυψη ή την εξέλιξη των ψυχοφαρμάκων. Οι "φυσιολογικοί" και "μη" που καταναλώνουν με υψηλούς ρυθμούς, απερίσκεπτα και αποενοχοποιημένα ό,τι προσφέρουν οι φαρμακοβιομηχανίες και συνιστούν οι ψυχιάτροί τους: Βιταμίνες για να είσαι διαυγής στη δουλειά ή στο σχολείο, συμπληρώματα διατροφής για την αύξηση της αντοχής στις καθημερινές υποχρεώσεις, χάπια για να ανοίξουν ή να κόψουν την όρεξη, χάπια για την κοινωνικότητα, την αρσενική ή θηλυκή ενέργεια, για το σεξ και τέλος, για έναν ήσυχο ύπνο.

Η τσακισμένη ζωή, ανάμεσα στο άγχος της επιβίωσης και στην ευδαιμονία της κατανάλωσης, συνεχίζεται με ενέσεις χημικών ουσιών. Μια κοινωνία που μαστουριάζει με επιστημονικό μανδύα και ξενερώνει μες στη μοναξιά και την απουσία ουσιαστικών προσωπικών και συλλογικών σχέσεων. Μια κοινωνία που νιώθει ένοχη μόνο γιατί υπάρχει, "άρρωστη" γιατί δεν αντέχει το διαφορετικό, φυσιολογική όταν καταστέλει τον ευρύτερο ψυχικό της κόσμο και συναισθήματα. Μέσα σε αυτό το χωροχρόνο, η ψυχιατρική με τα "παιδιά" της είναι ο Δούρειος ίππος, με τον οποίον οι θεσμοί εισχωρούν στην ύπαρξη και την καθημερινότητα του καθένα/

μιας. Αλλά και η κατεξοχήν διαμεσολάβηση ανάμεσα στο άτομο και την προσωπική του αναζήτηση ή στο άτομο και τις σχέσεις του με τους άλλους: μεταξύ στα πρέπει και στα μη, στα μοντέλα και την ελεύθερη ζωή, στην υγεία και την αρρώστια.

Δεν αναρωτιόμαστε εάν είναι καλό ή κακό να στενοχωριόμαστε, να αγαπάμε, να απογοητευόμαστε ή να χαιρόμαστε λίγο ή υπερβολικά. Εάν είναι νορμάλ ή όχι να τεμπελιάζουμε, να είμαστε ανικανοποίητοι ή να επιθυμούμε τη μοναξιά μας. Εάν είναι αρρώστια ή υγεία η έκφραση σε οποιονδήποτε βαθμό των συναισθημάτων μας, των σκέψεων, των παθών μας. Για μας δεν υπάρχουν τέτοιου είδους διλήμματα. Δεν οφείλουμε να απολογούμαστε ως κατηγορούμενοι “απροσάρμοστης συμπεριφοράς” ή να συγκρίνουμε την ψυχοσυναισθηματική μας κατάσταση με μια άλλη που αξιωματικά θεωρείται σωστή και λειτουργική. Πιστεύουμε ότι η διαχείριση από τα πάνω αυτών των διπόλων είναι που δυναμώνει τους θεσμούς και κάνει αναγκαία την ύπαρξη των ειδικών.

Από την εποχή των μαγισσών, ο καθένας ήταν υποψήφιος τρελός ή τρελή, και συχνά θα έπρεπε να αποδείξει ότι είναι φυσιολογικός/ή. Δεν συνέβαινε πάντα όμως οι φυσιολογικοί να χορηγούνται με ψυχοφάρμακα (ελαφριά ή βαρύτερα). Ούτε να παρακολουθούνται από ψυχολόγο ή ψυχαναλυτή για λόγους είτε πρόγνωσης ή διάγνωσης ή απλά μόδας. **Η ψυχιατρική έχει ξεφύγει από τα κλειστά όρια των ιδρυμάτων. Η κοινωνία έχει ψυχιατρικοποιηθεί και ερμηνεύεται βάσει επιστημονικών μοντέλων. Η ψυχοκατανάλωση ήρθε να κλείσει τα κενά όσων την επιλέγουν.** Και φυσικά αυτό δεν έγινε από τη μια μέρα στην άλλη, ούτε έπειτα από κάποιου είδους βίαιης επιβολής. Βρήκε γόνιμο έδαφος στα αδιέξοδα της ζωής μας, στην εξατομίκευση της καθημερινότητάς μας, στην έλλειψη αμφισβήτησης όσων υποθέσεων θεωρούνται ως δεδομένα, εν τέλει στην παραίτηση από τη δημιουργία διαπροσωπικών σχέσεων με περιεχόμενα ανταγωνιστικά προς τις κατεστημένες. **Το ερώτημά που τίθεται μπαίνει ως εξής: οι αφέντες μάς θέλουν υγιείς ή άρρωστους; Και εάν το κεντρικό ζήτημα είναι η απελευθέρωση της κοινωνίας μας, τότε μήπως το ζητούμενο είναι να “τρελαθούν οι φυσιολογικοί”...**

“Η βιομηχανία της τρέλας”. Thomas Shashz

“Ο μύθος της ψυχικής ασθένειας”, Thomas Shashz

“Η ιστορία της τρέλας”, Michel Foucault.

“Τρέλα και πολιτισμός”, Michel Foucault

“Σχιζοφρενική εμπειρία”, R.D. Laing.

“Η κατασκευή ενός ψυχιάτρου”, R.D. Laing.

“Ιερά οδός 343. Μαρτυρίες από το Δρομοκαϊτείο”, Μ. Φαφαλιού.

Το περιοδικό “ΤΡΕΛΑ” τεύχη 1,2,3, που εκδόθηκαν το '80 και '81 αντίστοιχα, υπεύθυνος έκδοσης Μάρκος Σαρρής.

Το περιοδικό “Η ελευθερία είναι θεραπευτική” τεύχη 5-6 (11/1985) & 7-8 (1988), που εκδιδόταν από την “κίνηση για τα δικαιώματα των ψυχασθενών”, στην αθήνα.

SPK “Η σοσιαλιστική κοινότητα ψυχασθενών στη Γερμανία”, εκδόσεις κομμούνια 1984.

Τετράδια ψυχιατρικής.

ΨΥΧΙΑΤΡΟΧΟΛ

